

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.410.17.2.2025

Pan
prof. Andrzej Betlej
Zamek Królewski na Wawelu Państwowe
Zbiory Sztuki
Wawel 5,
31-001 Kraków

Wystąpienie pokontrolne

P/25/023

Zabezpieczanie i ochrona muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

ul. Łobzowska 67 | 30-038 Kraków

Tel. +48 12 342 34 00 | lkr@nik.gov.pl | www.nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana

Zamek Królewski na Wawelu - Państwowe Zbiory Sztuki, Wawel 5, 31-001 Kraków¹.

Kierownik jednostki kontrolowanej

prof. Andrzej Betlej, Dyrektor², od 3 stycznia 2020 r.³

(akta kontroli str. 1858)

Zakres przedmiotowy kontroli

1. Realizacja zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych.
2. Wydatkowanie środków publicznych na zabezpieczanie oraz ochronę zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych.

Okres objęty kontrolą

Od 1 stycznia 2022 r. do zakończenia czynności kontrolnych.

Podstawa prawna podjęcia kontroli

Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁴

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie

Kontrolerzy

1. Wojciech Zdasień, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/115/2025 z dnia 3 września 2025 r.
2. Dominika Stępień, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR/152/2025 z dnia 8 grudnia 2025 r.

(akta kontroli str. 1-2, 1461-1462)

¹ Dalej: *Muzeum lub ZKNW-PZS*.

² Dalej: *Dyrektor*.

³ Źródło: <https://ihs.uj.edu.pl/instytut/wykladowcy/betlej> [dostęp: 16 października 2025 r.]

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

NIK pozytywnie ocenia prowadzenie przez Muzeum, w okresie objętym kontrolą, działań zmierzających do zabezpieczenia i ochrony zabytków nieruchomych oraz ruchomych (muzealiów) na wypadek sytuacji kryzysowych oraz prawidłowość wydatkowanie środków publicznych na te zadania.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Muzeum prawidłowo realizowało, w okresie objętym kontrolą, zadania związane z zabezpieczeniem zabytków oraz muzealiów na wypadek sytuacji kryzysowych, w tym w szczególności konfliktu zbrojnego, pomimo braku wystarczającego wsparcia finansowego w latach 2022-2023 ze strony Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁶ w tym zakresie. Muzeum na ogół prawidłowo i rzetelnie opracowało oraz wdrożyło swoje dokumenty strategiczne dotyczące realizacji zadań w obszarze zabezpieczenia oraz ochrony zbiorów Wzgórza Wawelskiego na wypadek sytuacji kryzysowych, tj.: Plan Ochrony Muzeum⁷, Instrukcję bezpieczeństwa pożarowego⁸, Instrukcję przygotowania zbiorów do ewakuacji⁹ oraz Plan Operacyjnego Funkcjonowania¹⁰. Stwierdzona nieprawidłowość w tym zakresie polegała na niezamieszczeniu w Instrukcji p.poż. elementów określonych w § 6 pkt 1-8 rozporządzenia Ministra z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą¹¹, który to brak został uzupełniony jeszcze w trakcie trwania kontroli. Muzeum również w sposób prawidłowy oraz rzetelny sporządziło Plan ochrony zabytków¹² nieruchomych, natomiast w POZ dla zabytków ruchomych nie określiło przybliżonych kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających, nie sporządziło kalkulacji kosztów prac zabezpieczających dla zabytków ruchomych oraz miejsca i tras ewakuacji - w związku z brakiem zabezpieczenia docelowych miejsc ewakuacji wynikających z przyjętej koncepcji rozśrodkowania zbiorów w obrębie Wzgórza Wawelskiego - tj. elementów wyszczególnionych w Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych¹³ stanowiącej załącznik do rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych¹⁴. Stan ten NIK uznaje za nieprawidłowy gdyż nie pozwalał m.in. na bezpośrednie oparcie planowania budżetu Muzeum na kolejne lata, w tym zakresie, o POZ dla zabytków ruchomych. Czynności związane z organizacją

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną albo ocenę negatywną. Jeśli nie zostały spełnione warunki do sformułowania oceny pozytywnej bądź negatywnej, Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: *Minister*.

⁷ Dalej: *POM*.

⁸ Dalej: *Instrukcja p.poż.*

⁹ Dalej: *Instrukcja ewakuacyjna*.

¹⁰ Dalej: *POF*.

¹¹ Dz. U. z 2014 r. poz. 1240; dalej: *rozporządzenie w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum*

¹² Dalej: *POZ*.

¹³ Dalej: *Instrukcja ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego*.

¹⁴ Dz. U. Nr 212, poz. 2153; dalej: *rozporządzenie w sprawie ochrony zabytków*.

miejsc i środków ewakuacji oraz określeniem jej tras Muzeum rozpoczęło dopiero pod koniec listopada 2025 r., tj. w czasie trwania kontroli NIK.

Nieruchome obiekty zabytkowe ZKnW-PZS w okresie objętym kontrolą były utrzymywane w stanie dobrym, co zostało potwierdzone wynikami kontroli zrealizowanej przez Państwowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Krakowie¹⁵ z 27 listopada 2025 r. która nie stwierdziła bezpośredniego zagrożenia zdrowia, życia lub mienia.

Muzeum w sposób prawidłowy zapewniło ochronę fizyczną dla swoich muzealiów, poprzez utworzenie, utrzymywanie i wyposażenie Straży Zamkowej¹⁶, której stan etatowy, pomimo rotacji kadry powodującej jej niepełne ukończenie w stosunku do POM na różnych etapach okresu objętego kontrolą, był utrzymywany na poziomie gwarantującym zabezpieczenie realizacji przypisanych jej zadań, co potwierdzone zostało w wynikach kontroli dokonanych w tym zakresie przez Policję. Dodatkowo bezpieczeństwa obiektów eksponowanych w salach wystawienniczych strzegli pracownicy nadzoru. Również sukcesywnie prowadzone były działania zmierzające do zabezpieczenia muzealiów w miejscu ich eksponowania, szczególnie w budynku Zamku Królewskiego - poprzez kompleksową wymianę w okresie objętym kontrolą, wszystkich systemów bezpieczeństwa, w tym Systemu Sygnalizacji Włamania i Napadu¹⁷, Systemu Sygnalizacji Pożaru¹⁸, Systemu Gaszenia Stałego¹⁹ - zapewniając w ten sposób odpowiednią ochronę przeciwpożarową, Systemu Telewizji Dozorowanej²⁰ i Systemu Kontroli Dostępu²¹. Systemy te, w momencie przeprowadzania kontroli, podlegały wciąż gwarancji i w jej ramach były systematycznie przeglądane i serwisowane przez ich wykonawcę, co zapewniło ich prawidłowy stan zachowania. Muzealia na wystawach stałych: Skarbiec Koronny²² i Zbrojownia były, z nielicznymi wyjątkami, zabezpieczone szybami lub gablotami.

Na szczególną uwagę oraz pozytywną ocenę zasługuje sposób zapewnienia przez Muzeum zasobów i warunków do rozśrodkowania zbiorów, poprzez wyznaczenie oraz organizację 14 miejsc tymczasowego przechowywania²³ muzealiów relokowanych z miejsc ich stałej prezentacji oraz magazynów w przypadku zagrożenia konfliktem zbrojnym, zgodnie z przyjętą koncepcją ich ukrycia i rozśrodkowania w obrębie Wzgórza Wawelskiego. Łączna kubatura tych miejsc w całości zabezpieczała potrzeby Muzeum a nawet stwarzała potencjalne warunki do przyjęcia zbiorów ewakuowanych z innych palców kultury. Część MTP o łącznej kubaturze ok. 2/3 całkowitej ich pojemności była wyposażona w stałe urządzenia kontroli klimatu, a w pozostałych kontrola taka mogła zostać wprowadzona poprzez urządzenia przenośne, zapewniając właściwe warunki do przechowywania relokowanych zbiorów.

Muzealiom czasowo przenoszonym poza siedzibę Muzeum, celem ich wypożyczenia lub konserwacji, Dyrektor zapewnił prawidłowe warunki ochrony podczas transportu, a ich sposób oraz tryb przenoszenia był zgodny z obowiązującymi w tym zakresie przepisami prawa.

¹⁵ Dalej: PINB.

¹⁶ Dalej: Straż.

¹⁷ Dalej: SSWiN.

¹⁸ Dalej: SSP.

¹⁹ Dalej: SAP.

²⁰ Dalej: TVD.

²¹ Dalej: SKD

²² Dalej: Skarbiec

²³ Dalej: MTP.

W wyniku badania dokumentacji czterech najcenniejszych muzealiów oraz analizy ostatnich protokołów komisji skontrolnych z dziewięciu działów Muzeum stwierdzono, że sposób ewidencjonowania oraz dokumentowania muzealiów podlegających ochronie był prawidłowy, tj. zgodny z przepisami rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach²⁴ oraz rzetelny, chociaż niektóre wnioski komisji zawarte w ww. protokołach zostały zrealizowane dopiero w trakcie trwania czynności kontrolnych. Wszystkie zabytki ujęte w księgach inwentarzowych Muzeum, oprócz zaginionych obiektów wypożyczonych do Muzeum Narodowego w Warszawie w latach 40-tych XX w., posiadały dokumentację fotograficzną i były zdigitalizowane.

W Muzeum działał Zespół Zarządzania Kryzysowego, którego zadaniem było przygotowanie Muzeum do sytuacji kryzysowej i wojny oraz skoordynowanie działań podejmowanych w celu ochrony ludzi i zbiorów. Dodatkowo w marcu 2022 r., w wyniku wybuchu wojny na Ukrainie, powołana została Grupa Kierowania Zabezpieczeniem Zbiorów, jako organ wykonawczy ZZK, co stanowiło adekwatną reakcję Dyrekcji na tę sytuację. Dyrektor w sposób ciągły monitorował również zagrożenia i ryzyka oraz zapewnił pracownikom udział w szkoleniach i ćwiczeniach praktycznych z zakresu szeroko rozumianego bezpieczeństwa.

Pozostałe stwierdzone nieprawidłowości w postaci ograniczenia się w protokołach z przeglądów budynku Zamku Królewskiego w latach 2023 i 2024 wyłącznie do kontroli zabezpieczeń mechanicznych systemu centralnego otwierania, podania w sprawozdaniu K-02 za 2024 r. błędnej liczby obiektów zdigitalizowanych w technikach 3D, brak aktualizacji POZ nieruchomości w latach 2023 i 2025 oraz opóźnieniu w jego aktualizacji w 2024 r. o ponad sześć miesięcy w ocenie NIK nie miały wpływu na realizację przez Muzeum zadań objętych kontrolą.

Na szczególną uwagę i pozytywną ocenę zasługuje opracowanie i implementacja, w ramach Instrukcji ewakuacyjnej, kopert ewakuacyjnych, zawierających dokładny a zarazem przystępny opis procesu ewakuacji muzealiów z poszczególnych pomieszczeń Muzeum oraz opracowanie i realizacja koncepcji ochrony i ewakuacji muzealiów, w szczególności arrasów, przy pomocy przystosowanych do tego celu kontenerów morskich. Pozytywnie należy ocenić też podpisanie porozumienia ze Szkołą Aspirantów²⁵ Państwowej Straży Pożarnej²⁶ w Krakowie w celu prowadzenia m.in. wspólnych ćwiczeń z zakresu ewakuacji zbiorów na Zamku oraz ich realizacja, jak i prowadzenie stałego monitoringu temperatury i wilgotności powietrza²⁷ w jednej z zamkniętych skrzyń ewakuacyjnych zlokalizowanej w jednym z MTP który wykazał, że ww. wartości utrzymywały się na stałym poziomie i były bliskie optimum określonego dla tych parametrów w zaleceniach ośrodków eksperckich²⁸. Działania Muzeum w zakresie ochrony zbiorów w przypadku konfliktu zbrojnego zostały docenione przez Generalnego Konserwatora

²⁴ Dz. U. Nr 202, poz. 2073, dalej: *rozporządzenie w sprawie ewidencjonowania zabytków*.

²⁵ Dalej: *Szkoła Aspirantów*.

²⁶ Dalej: *PSP*.

²⁷ Dalej: *w.p.*

²⁸ W opracowaniu opublikowanym przez Narodowy Instytut Muzeów (dalej: *NIM*) źródło: https://www.nim.gov.pl/files/publications/31/Konserwacja_ABC_wydanie%20pierwsze_ochrona%20zbiorow.pdf [dostęp: 4 listopada 2025 r.] zatytułowanym *Ochrona zbiorów - ABC profilaktyki konserwatorskiej w muzeum*, w rozdziale *Mikroklimat* podano, że normy konserwatorskie dotyczące temperatury i wilgotności powietrza w pomieszczeniach, w których przechowywane są zbiory, charakteryzują się wąskim pasmem dopuszczalnych zakresów stabilizacji i ich fluktuacji, np. T = 20°C (±1°C) i RH = 50% (±5%).

Zabytków i Instytut Bezpieczeństwa Dziedzictwa poprzez przyznanie mu w 2024 r. nagrody KOBEDIAN²⁹, co potwierdza pozytywne ustalenia NIK w tym zakresie.

Muzeum w sposób rzetelny planowało środki na realizację zadań z zakresu zabezpieczenia muzealiów tak w miejscach ich prezentacji, jak i na wypadek konieczności ich relokacji i ukrycia oraz zapewniło prawidłową realizację ich wydatkowania.

W latach 2022-2025 (do 30 września), na realizację zadań w zakresie zabezpieczania i ochrony zbiorów Muzeum wydatkowało 16 973,4 tys. zł, w tym na wydatki inwestycyjne (majątkowe) z dotacji celowych MKiDN – 16 307,7 tys. zł, 200 tys. na materiały na zabezpieczenie ewakuacji zbiorów z dotacji podmiotowej oraz 465,7 tys. zł ze środków własnych, przy czym Dyrektor w latach 2022 i 2023 podejmował bezskuteczne działania na rzecz zwiększenia dotacji podmiotowej dla Muzeum m.in. na cele zabezpieczenia zbiorów w przypadku konieczności ich relokacji. Dopiero w 2024 r. MKiDN przekazał na to zadanie, w ramach takiej dotacji, środki w wysokości 200 tys. zł.

Na podstawie badanej próby czterech dotacji celowych od Ministra, obejmującej wydatki na łączną kwotę 11 325,8 tys. zł NIK stwierdziła, że środki te zostały wydatkowane zgodnie z ich przeznaczeniem, tj. na zwiększenie poziomu zabezpieczenia zbiorów i bezpieczeństwa cyfrowego. Muzeum prawidłowo i terminowo rozliczyło środki z tych dotacji.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej³⁰ kontrolowanej działalności

1. Realizacja zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedziby Muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych

1.1. Zabezpieczenie zbiorów i siedziby Muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych.

Opis stanu faktycznego

Dokumenty określające procedury i sposób działania w sytuacjach kryzysowych.

Obowiązujący w trakcie kontroli POM został opracowany 26 maja 2023 r. dla wszystkich obiektów znajdujących się na terenie Wzgórza Wawelskiego wchodzących w skład Muzeum, tj. budynków o numerach od 4 do 11, w tym siedziby głównej Wawel 5, 31-001 Kraków. Plan został uzgodniony

²⁹ Celem nagrody KOBEDIAN jest uhonorowanie dobrych praktyk, mających związek z zabezpieczaniem zabytków na wypadek zdarzeń kryzysowych oraz konfliktu zbrojnego, realizowanych jako misja na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego - źródło: <https://ibd.org.pl/kobedian/> [dostęp: 3 grudnia 2025 r.].

³⁰ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych przedstawionych w kolejnych punktach niniejszego rozdziału wystąpienia pokontrolnego. Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę częściową jako ocenę pozytywną albo ocenę negatywną. Jeśli nie zostały spełnione warunki do sformułowania oceny pozytywnej bądź negatywnej, Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę w formie opisowej.

z Komendantem Wojewódzkim Policji w Krakowie 26 maja 2023 r. Do POM załączono dokument „Moduły zadaniowe dla poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP” – Załącznik antyterrorystyczny, uzgodniony z Dyrektorem Delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Katowicach 12 października 2021 r. POM spełniał warunki określone w § 27 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum oraz art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia³¹. Od czasu zatwierdzenia POM nie był aktualizowany (poprzedni POM obowiązywał od 2011 r. i był opatrzony trzema aneksami z lat: 2012, 2015 oraz 2020).

(akta kontroli str. 52-53)

Obowiązująca w trakcie kontroli Instrukcja p.poż., zatwierdzona przez Zastępcę Dyrektora Muzeum ds. Inwestycyjno-Technicznych 5 maja 2025 r., została opracowana dla wszystkich obiektów znajdujących się na terenie Wzgórza Wawelskiego wchodzących w skład Muzeum. Poprzednia Instrukcja p.poż. obowiązywała od czerwca 2022 r. i była aktualizowana w styczniu i maju 2024 r.

Obowiązująca Instrukcja p.poż. została przesłana pocztą elektroniczną do Komendanta Miejskiego Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie 23 lipca 2025 r. Co do poprzednio obowiązującej Instrukcji p.poż. w Muzeum brak było danych na ten temat.

Instrukcja p.poż. z 2025 r. zawierała elementy wyszczególnione w § 6 ust. 1 pkt 1-9 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów³², z wyjątkiem:

- pkt 8 lit. "f" i "j" – ze względu na brak elementów określonych w tych przepisach;
- pkt 8 lit. l – wskazania dróg pożarowych³³ z zaznaczeniem wjazdów na teren ogrodzony – ze względu na niespełnianie przez dojazdy do Muzeum wymagań dla dróg pożarowych określonych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 lipca 2009 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych (ekspertyza rzeczoznawcy budowlanego z grudnia 2022 r. – nr uprawnień 37/13/R/C w związku z czym Małopolski Komendant Wojewódzki PSP 18 grudnia 2022 r. wyraził zgodę na niespełnianie powyższych warunków.

Kwestia odniesienia się w Instrukcji p. poż. do zapisów § 6 pkt 1-8 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum opisana została w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

Instrukcje p.poż. zostały sporządzone 5 maja 2025 r. również dla filii Muzeum - Zamek w Pieskowej Skale oraz Dwór w Stryszowie.

(akta kontroli str. 814-818, 1039-140)

Analiza Instrukcji ewakuacyjnej obowiązującej od 4 sierpnia 2025 r.³⁴ wykazała, że spełniała wymagania określone w § 28 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, a ponadto m.in.:

³¹ Dz. U. z 2025 r. poz. 532, dalej: ustawa o ochronie osób i mienia.

³² Dz. U. z 2023 r. poz. 822, ze zm.; dalej: *rozporządzenie MSWiA w sprawie ochrony ppoż.*

³³ W Instrukcji opisane są *inne drogi dojazdowe*.

³⁴ Poprzednia Instrukcja obowiązywała w okresie od 20 maja 2022 r. i była aktualizowana czterokrotnie: 30 czerwca i 19 lipca 2023 r., 25 kwietnia i 28 czerwca 2024 r.

- wskazano w niej na zagrożenia konserwatorskie: klimatyczne i środowiskowe (w przypadku awarii systemów stabilizujących mikroklimat), konstrukcyjne i techniczne (wynikające ze stanu technicznego budynków historycznych) oraz biologiczne (oddziaływanie mikroorganizmów, grzybów, owadów i gryzoni);
- określała zasady postępowania z kopertami ewakuacyjnymi, sporządzonymi dla poszczególnych pomieszczeń Muzeum, w których przechowywane były zbiory, w celu ułatwienia ich ewakuacji - koperty zawierały m.in. szczegółowe instrukcje postępowania w przypadkach, gdy konieczna jest ewakuacja zbiorów, plany sytuacyjne Wzgórza Wawelskiego i budynków, zdjęcia pomieszczeń z zaznaczeniem obiektów, wykazy obiektów i protokoły ich relokacji, a także naklejki z numerami inwentarzowymi - dla całego Muzeum opracowano [...] ³⁵ kopert ewakuacyjnych, w tym [...] ³⁶ dla budynku Zamku Królewskiego;
- dopuszczała postępowanie poza przyjętymi procedurami w sytuacjach bezpośrednio zagrażających obiektowi, np. wycięcie obrazu z ram w przypadku braku możliwości i czasu na jego ewakuację w inne miejsce.

Instrukcja ewakuacyjna odnosiła się do ewakuacji zbiorów we wszystkich obiektach Muzeum znajdujących się na Wzgórzu Wawelskim. Instrukcje ewakuacyjne zostały opracowane także dla filii Muzeum w Strykowie i Pieskowej Skale (4 sierpnia 2025 r.).

(akta kontroli str. 670-787, 816-818)

Stan zatrudnienia osób wymienionych w Instrukcji ewakuacyjnej jako odpowiedzialnych za ewakuację zbiorów wynosił wg stanu na 15 października 2025 r. [...] ³⁷, co stanowiło 100% obsady wynikającej z treści tego dokumentu, z których wg stanu na 27 października 2025 r. [...] ³⁸ (98,4) zapoznało się z jego treścią, co zostało potwierdzone poprzez zaliczenie testu ze znajomości Instrukcji ewakuacyjnej.

(akta kontroli str. 788-790, 1176-1177)

Dyrektor wyjaśnił, że zakładane cele w Instrukcji ewakuacyjnej, w tym ilości i rodzaje niezbędnych środków technicznych do przeprowadzenia ewakuacji zbiorów, zostały do 30 sierpnia 2025 r. w większości osiągnięte. Jednakże proces przygotowania i zabezpieczania środków technicznych ma charakter ciągły. Do w/w daty zapewniono materiały do pakowania oraz skrzynie/pojemniki transportowe dla ponad 90% muzealiów kat. I oraz dużej części obiektów kat. II – ponad 40%. Do końca 2025 roku uzupełnione zostaną materiały i sprzęt dla obiektów kat. I w 100%, oraz zwiększone zabezpieczenia kat. II do 60%. Przy obecnym poziomie nakładów na te potrzeby,

³⁵ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

³⁶ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

³⁷ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

³⁸ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

osiągnięcie pełnej gotowości materiałowej i technicznej do ewakuacji zbiorów (kat. I i II) nastąpi najdalej w ciągu roku.

(akta kontroli str. 54, 58)

Dyrektor poinformował, że Muzeum zawarło 15 kwietnia 2025 r. porozumienie o współpracy ze Szkołą Aspirantów PSP w Krakowie. Jego celem była współpraca służąca podnoszeniu wiedzy i kompetencji oraz umiejętności działania na rzecz ochrony i ratowania zbiorów Muzeum w sytuacji nadzwyczajnych zagrożeń. Szkoła Aspirantów zobowiązała się do organizacji bezpłatnych szkoleń dla personelu Muzeum w zakresie ochrony przeciwpożarowej oraz udzielania pierwszej pomocy, a Muzeum miało zapewnić możliwość zorganizowania zajęć praktycznych dla jej kadetów oraz cywilnych uczestników szkoleń w zakresie ewakuacji mienia i dóbr kultury oraz zapoznania się z obiektem. Porozumienie obowiązywało do 2 stycznia 2030 r. z możliwością jego przedłużenia.

(akta kontroli str. 61, 1036-1038)

Czynności kontrolno-rozpoznawcze, przeprowadzone 14 maja 2025 r. na Zamku Królewskim na Wawelu (budynek nr 4) przez Komendę Miejską PSP w Krakowie, nie wykazały nieprawidłowości z zakresu ochrony przeciwpożarowej. Potwierdzono zastosowanie rozwiązań zamiennych jako odstępstw od spełnienia niektórych przepisów przeciwpożarowych, zgodnie z ekspertyzą techniczną z grudnia 2022 r., uzgodnioną z Małopolskim Komendantem Wojewódzkim PSP w Krakowie. [...] ³⁹

(akta kontroli str. 281-288)

Ochrona miejsca przechowywania i eksponowania zbiorów.

Zgodnie z oświadczeniem radcy prawnego Muzeum, ZKnW-PZS nie korzystał w przeszłości, ani nie zamierza korzystać z poręczeń czy gwarancji Skarbu Państwa, o których mowa w art. 23 ust. 1 ustawy z dnia 8 maja 1997 r. o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne ⁴⁰.

(akta kontroli str. 89)

Według regulaminu organizacyjnego Muzeum ⁴¹, Dyrektorowi podlegała Straż, a jego zastępcy ds. Procesów Zarządzania i Organizacji - Dział Zarządzania Ekspozycjami. Do zadań Straży należała ochrona osób, zbiorów i mienia Zamku. Straż podlegała bezpośrednio Szefowi Ochrony. Do zadań Działu Zarządzania Ekspozycjami należało m.in. zapewnienie właściwych warunków zwiedzania i korzystania ze zbiorów, w tym dozorowanie sal wystawowych przez opiekunów ekspozycji; dbanie o bezpieczeństwo i stan ekspozycji we współpracy z działami merytorycznymi Zamku oraz inicjowanie i wdrażanie ulepszeń mających na celu poprawę stanu bezpieczeństwa zgromadzonych zabytków.

(akta kontroli str. 8-25)

³⁹ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁴⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 291.

⁴¹ Załącznik do zarządzenia wewnętrznego nr 107 Dyrektora z 21 września 2023 r.

Dyrektor wyjaśnił, że ochrona fizyczna na terenie Zamku na Wawelu i Zamku w Pieskowej Skale była realizowana wyłącznie przez Straż. W jego ocenie, łączenie powierzenia usług ochrony przez własną jednostkę i podmiot zewnętrzny rodziłoby wysokie ryzyko niewłaściwej realizacji ochrony, bowiem nadzór nad pracownikami podmiotu zewnętrznego jest dużo słabszy niż nad własnymi pracownikami. W przypadku powierzenia ochrony podmiotowi zewnętrznemu, Muzeum nie miałoby wpływu na dokonywanie zmian personalnych pracowników ochrony.

W strukturze Muzeum występują też stanowiska "opiekunów/asystentów ekspozycji", z zakresem obowiązków obejmującym dozór pomieszczeń oraz kierowanie ruchem turystycznym. Rolą tych osób nie jest stricte zapewnienie ochrony, lecz uzupełnia ona i wspomaga działanie Straży.

Służbę w budynkach pełnią wartownicy Straży. Dwór w Stryszowie nie jest obiektem obowiązkowo chronionym. Na monitorowanie sygnałów systemów alarmowych i ich weryfikację na miejscu podpisano umowę z zewnętrznym podmiotem ochrony posiadającym koncesję na

świadczenie takich usług. Umowa ta była ważna do 31 marca 2027 r.

(akta kontroli str. 54, 57-58)

W okresie objętym kontrolą Komenda Wojewódzka Policji w Krakowie przeprowadziła dwukrotnie kontrolę Specjalistycznej Uzbrojonej Formacji Ochronnej Muzeum, tj. Straży, obejmując okres, odpowiednio od grudnia 2019 r. do 18 listopada 2022 r. (protokół z 1 grudnia 2022 r.) i od listopada 2022 r. do 13 lutego 2024 r. (protokół z 13 lutego 2024 r.). Obie kontrole objęły Zamek Królewski na Wawelu oraz Zamek w Pieskowej Skale a dotyczyły m.in. uzbrojenia, szkoleń Straży, rodzajów pełnionej służby i wyposażenia posterunków oraz kwalifikacji pracowników.

W wyniku obu kontroli stwierdzono niepełną obsadę stanu osobowego Straży w stosunku do wymogów planu ochrony, odpowiednio: [...] ⁴². W obu przypadkach Szef Ochrony wyjaśnił, że nie naruszało to możliwości prawidłowego wykonywania zadań ochrony fizycznej i nie prowadziło do naruszenia planu ochrony i przepisów prawa pracy.

Żadna z ww. kontroli nie wykazała nieprawidłowości i nie sformułowano w ich wyniku zaleceń pokontrolnych.

(akta kontroli str. 451-489)

Według wyjaśnień Dyrektora sprawowanie całodobowej ochrony przez Straż na Wawelu oraz Zamku w Pieskowej Skale wynikało z decyzji Ministra Nr 06/BSO/06 z 15 maja 2006 roku, którą to oba zamki zostały wpisane do wykazu obszarów, obiektów i urządzeń resortu kultury podlegających obowiązkowej ochronie i jest ujęte w POM dla Wzgórza Wawelskiego oraz POM dla Zamku w Pieskowej Skale.

(akta kontroli str. 1450-1455)

⁴² Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealnym ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

Według stanu na 30 września 2025 r. stopień obsadzenia etatowego Straży wynosił [...] ⁴³ określonych w POM, natomiast wg stanu na 5 listopada 2025 r. wynosił on [...] ⁴⁴. Ukompletowanie broni w obu ww. terminach wynosiło 100%.

(akta kontroli str. 1242, 1247)

Dyrektor wyjaśnił, że do kluczowych wymagań rekrutacyjnych do Straży należały:

1. doświadczenie zawodowe - preferowane było udokumentowane doświadczenie w pracy na podobnych stanowiskach w dużych instytucjach lub doświadczenie nabyte w służbach mundurowych (takich jak Policja, Wojsko, Służba Więzienna, Straż Graniczna, itp.);
2. umiejętności behawioralne i stresowe - kandydaci byli oceniani pod kątem sposobu radzenia sobie w sytuacjach trudnych w kontaktach z ludźmi (np. deeskalacja, opanowanie w sytuacjach kryzysowych) oraz odporności na stres, metod zarządzania nim;
3. kwalifikacje praktyczne, takie jak: wpis na listę kwalifikowanych pracowników ochrony, pozwolenie na broń obiektową i szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy;
4. umiejętności techniczne i organizacyjne - znajomość obsługi systemów zabezpieczeń (DTV, SSWiN, SKD) oraz umiejętność sporządzania rzetelnej dokumentacji z przebiegu zdarzeń, notatek służbowych i raportów.

(akta kontroli str. 1371-1376)

Dla poddanego szczegółowej kontroli budynku Zamku (nr 4) zostały opracowane plany stanowisk dozoru i zakresy ich czynności ⁴⁵. [...] ⁴⁶

(akta kontroli str. 403-450)

Stan zachowania zabezpieczeń technicznych do ochrony zbiorów.

Protokół z przeglądu stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych obiektów Zamku Królewskiego na Wawelu w 2022 r. oraz protokoły z przeglądu stanu zabezpieczeń mechanicznych Systemu Centralnego Otwierania Zamku Królewskiego na Wawelu za lata 2023 i 2024, realizowanych na podstawie § 10 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, zostały sporządzone odpowiednio: 31 stycznia 2023 r., 16 stycznia 2024 r. i 20 stycznia 2025 r. Były one sporządzane przez komisje składające się z od czterech do pięciu osób i zawierały m.in. wyniki kontroli kompletności i sposobu przechowywania kluczy użytkowych.

⁴³ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁴⁴ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁴⁵ [...] Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁴⁶ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

Szczegółowy opis nieprawidłowości dotyczących protokołów z przeglądu stanu zabezpieczeń mechanicznych Systemu Centralnego Otwierania Zamku Królewskiego na Wawelu za lata 2023 i 2024 znajduje się w sekcji stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 289-301)

Okresowe (półroczne) kontrole przewodów kominowych w budynku Zamku Królewskiego, realizowane przez uprawnione podmioty na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. c oraz pkt 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁴⁷, były dokumentowane protokołami: z 26 kwietnia i 21 listopada 2022 r., 14 kwietnia i 8 listopada 2023 r., 23 kwietnia i 6 listopada 2024 r. oraz z 16 kwietnia 2025 r. W protokole z I półrocza 2022 r. wskazano na dobry stan przedmiotu kontroli, za wyjątkiem brakujących, uszkodzonych bądź nieszczelnych drzwiczek rewizyjnych w przewodach kominowych na strychu. Wobec tych ustaleń zalecono naprawę lub wymianę wadliwych drzwiczek. Podobne ustalenia co do stanu technicznego drzwiczek rewizyjnych na strychu znalazły się we wszystkich kolejnych ww. protokołach kontroli.

(akta kontroli str. 558-577)

Odnosnie wyników tych kontroli, w których powtarzały się ustalenia co do usterek lub braku drzwiczek rewizyjnych przewodów kominowych zlokalizowanych na strychu budynku Zamku Królewskiego, Dyrektor wyjaśnił m.in., że ustalenia te dotyczą kolejnych (a nie tych samych) urządzeń. Po każdym przeglądzie zalecenia odnoszące się do niesprawnych drzwiczek były przez Muzeum realizowane. Do swoich wyjaśnień Dyrektor załączył protokoły z wymiany i naprawy drzwiczek rewizyjnych przewodów kominowych wykonanych w okresie objętym kontrolą NIK.

(akta kontroli str. 795-813)

Półroczne okresowe kontrole stanu technicznego (obiektu budowlanego) Zamku Królewskiego na Wawelu (bud. nr 4), realizowane na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. a oraz pkt 3 prawa budowlanego, zostały przeprowadzone przez uprawnione podmioty: 19 maja i 17 listopada 2022 r., 2 czerwca⁴⁸ i 30 października 2023 r., 1 maja i 1 listopada 2024 r. oraz 10 czerwca 2025 r. We wnioskach końcowych wszystkich kontroli półrocznych wskazano, że stan budynku pod kątem konstrukcyjno-budowlanym kwalifikował go do dalszego użytkowania. Ponadto m.in.: w protokole z przeglądu za I półrocze 2022 r. stwierdzono od strony pn. widoczne ślady podciągania wilgoci z zaleceniem odnowienia powłok malarskich oraz wyeksploatowanie ram okiennych z zaleceniem przeprowadzenia renowacji stolarki okiennej. Ustalenia te powtarzały się we wszystkich ww. protokołach z kontroli okresowych półrocznych. Również w protokole z kontroli za pierwsze półrocze 2023 r. stwierdzono wysolenia i odspojenia cegieł na murze od strony ogrodów z zaleceniem wymiany uszkodzonych elementów. Ustalenie to powtórzyło się w protokole kontroli okresowej za I półrocze 2025 r.

(akta kontroli str. 302-400)

Odnosnie do przyczyn nieusunięcia ww. usterek, pomimo wskazania ich w protokołach kontroli już w latach 2022 i 2023, Dyrektor wyjaśnił, że uwaga dotycząca widocznych zawilgoceń na tynku zewnętrznej ściany północnej dotyczyła jednego fragmentu elewacji, która była remontowana w 2014 r. Jeszcze przed wspomnianym remontem na ścianie pojawiały się podobne zasolenia.

⁴⁷ Dz.U. z 2025 r. poz. 418, ze zm.; dalej: *prawo budowlane*.

⁴⁸ Raport z kontroli okresowej półrocznej z 2 czerwca 2023 r. był jednocześnie raportem z kontroli pięcioletniej.

Ściana ta jest nasączona siarczanami. Podczas remontu przedmiotowa ściana została pokryta tynkiem renowacyjnym, którego zadaniem jest wyciąganie soli ze ściany. Obecnie wykazywane zawilgocenie należy obserwować, a sole omiatać, co jest okresowo na bieżąco wykonywane. Przy tej klasy zabytkach nie wykonuje się częściowego malowania fragmentu ściany ze względu na użycie naturalnych pigmentów, które rozkładają się nierównomiernie na powierzchni ściany. Ewentualna wymiana tynku renowacyjnego wraz z malowaniem zostanie wykonana w przypadku kompleksowego remontu w latach 2030-2034. Planowany remont ściśle wiąże się z technologią wykonywania tynków renowacyjnych szerokoporowych, którego trwałość szacuje się na 20-30 lat.

Okna na terenie Wzgórza Wawelskiego są systematycznie poddawane renowacji. W latach 2014 - 2016 zostały poddane renowacji, własnymi siłami, wszystkie okna skrzydła wschodniego zamku. W ten sposób, w roku 2018 została przeprowadzona renowacja wszystkich okien na 2 piętrze skrzydła zachodniego. W roku 2022 poddane były renowacji okna w Skarbcu. W bieżącym roku są przeprowadzane renowacje okien w skrzydle zachodnim pierwszego piętra, w skrzydle północnym na drugim piętrze, skrzydle wschodnim oraz na parterze, na obszarze ekspozycji Zbrojowni. Na przyszły rok jest zaplanowana renowacja pozostałych okien drugiego piętra. Prace planowane w budżecie na przyszły rok finansowane będą ze środków własnych Muzeum w wysokości 268 tys. zł netto.

Wymiana uszkodzonych elementów w murze od strony ogrodów została zaplanowana na lata 2025-2027. W 2025 r. zlecono opracowanie dokumentacji dotyczące remontów schodów na taras górny ogrodów. W budżecie na rok 2026 zaplanowano kwotę 60 tys. zł na projekt konserwatorski górnej części tarasów (mur przy zamku oraz mur pomiędzy górną i dolną częścią ogrodów), następnie we wrześniu 2026 r. zostanie złożony wniosek do Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków o dofinansowanie remontów w 2027 r. Wartość prac będzie znana po wykonaniu przez jednostkę projektową kosztorysów inwestorskich na podstawie wykonanej dokumentacji.

(akta kontroli str. 1242, 1251-1252)

W protokołach z przeglądu okien w Zamku Królewskim, zrealizowanych przez pracownika Muzeum w grudniu roku 2022, 2023 i w listopadzie 2024 r.⁴⁹, obejmującym m.in. sprawdzenie skrzydła okiennego, ram i klamek, stan wszystkich skontrolowanych okien określono jako dobry.

(akta kontroli str. 555-557)

W protokole z kontroli przeprowadzonej na zlecenie NIK przez PINB z 27 listopada 2025 r. wskazano m.in., że:

- w protokołach z kontroli półrocznych stanu technicznego bud. nr 4, przeprowadzanych na podstawie art. 62 prawa budowlanego, brak było odniesień do realizacji zaleceń z poprzednich kontroli okresowych oraz powtarzano wnioski z poprzednich kontroli;
- w protokołach z kontroli stanu przewodów kominowych - brak realizacji zaleceń z poprzednich kontroli, w protokołach z 7 listopada 2023 r, 23 kwietnia 2024 r., 5 listopada 2024 r. z zastrzeżeniem, że jednostka przedstawiła w trakcie kontroli odrębną dokumentację potwierdzającą realizację tych zaleceń;
- w zakresie kontroli instalacji elektrycznej oraz odgromowej - prawidłowość sporządzenia protokołów kontroli w tym zakresie;

⁴⁹ 50 szt. na parterze, 68 szt. na I piętrze i 70 szt. na II piętrze.

- brak uwag co do stanu technicznego oraz przeglądów instalacji p.poż.;
- zgodność terminów realizacji kontroli stanu technicznego bud. 4 z przepisami prawa w tym zakresie, jak i realizację tych kontroli przez osoby uprawnione, brak informacji w tym zakresie o realizacji zaleceń pokontrolnych w książce obiektu budowlanego, nieuporządkowany sposób gromadzenia dokumentów ws. utrzymania obiektu, niepozwalający na szybki dostęp do żądanych informacji (z wyłączeniem dokumentów niejawnych), brak stwierdzenia widocznych uszkodzeń elementów konstrukcyjnych budynku, wskazano na konieczność poprawy oznakowania dróg p.poż i przycisków ręcznych ostrzegaczy pożarowych a także sposobu lokowania gaśnic oraz zawarto sformułowanie, że w przedstawionych do kontroli dokumentach nie wykazano nieprawidłowości mogących wskazywać na wystąpienie zagrożenia bezpieczeństwa użytkowania.

(akta kontroli str. 1440-1449)

Na podstawie umowy z 22 września 2021 r. zawartej pomiędzy Muzeum a podmiotem zewnętrznym wykonane zostały prace pn. Przebudowa części Zamku (budynek 4) w zakresie dostosowania obiektu do wymagań przepisów ochrony przeciwpożarowej wg warunków ekspertyzy technicznej zabezpieczenia przeciwpożarowego, wykonanie robót budowlanych polegających na instalowaniu wewnątrz użytkowanego budynku instalacji: elektrycznej, oświetlenia podstawowego, ekspozycyjnego, awaryjnego, ewakuacyjnego, systemów bezpieczeństwa SSWiN [...], SKD, TVD, BSOE - bezprzewodowego systemu ochrony eksponatów, sieci teletechnicznej, światłowodu - komunikacji wewnątrzbudynkowej, SSP - [...] ⁵⁰, remoncie instalacji systemu SAP wraz z wykonaniem prac konserwatorskich - Zamek Królewski na Wawelu w Krakowie [...] - protokół odbioru końcowego podpisano komisyjnie, z uwagami, 26 października 2022 r.; termin usunięcia usterek wyznaczono na 9 listopada 2022 r.

(akta kontroli str. 578-666)

Realizacja tej inwestycji została poprzedzona - 14 czerwca i 23 lipca 2021 r. - wydaniem przez Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów pozytywnych opinii dotyczących dokumentacji projektowych planowanych elektronicznych systemów bezpieczeństwa, co było zgodne z § 12 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

(akta kontroli str. 1227-1234)

Karta gwarancyjna na instalacje pożarowe, bezpieczeństwa, elektryczne, teletechniczne, wentylacji grawitacyjnej wspomaganej mechanicznie, prac budowlanych oraz robót towarzyszących zrealizowanych w ramach powyższej umowy została sporządzona 26 października 2022 r. i obejmowała 60 miesięcy od dnia następnego po dniu spisania protokołu końcowego w zakresie wolnym od wad, a w przypadku stwierdzenia istotnych wad przy odbiorze końcowym - od dnia następnego po protokolarnym potwierdzeniu ich usunięcia. W trakcie kontroli NIK wszystkie ww. systemy objęte były gwarancją. Postanowienia gwarancji zobowiązywały wykonawcę do udziału w corocznych przeglądach w okresie gwarancji oraz na miesiąc przed upływem deklarowanego w ofercie przetargowej okresu gwarancyjnego. Przeglądy gwarancyjne miały być przeprowadzane komisyjnie przy udziale upoważnionych przedstawicieli

⁵⁰ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

Muzeum, inspektora nadzoru oraz wykonawcy i miały być dokumentowane protokołami. W okresie rękojmi i gwarancji Wykonawca miał realizować nieodpłatnie wszelkie obowiązki wynikające z serwisowania i konserwacji zabudowanych urządzeń, instalacji, systemów i wyposażenia mającego wpływ na trwałość gwarancji producenta.

(akta kontroli str. 667-669)

Książki przeglądów, napraw i kontroli systemów sygnalizacji p.poż., automatycznego gaszenia oraz włamania i napadu były prowadzone dla instalacji sprzed przebudowy tych systemów w latach 2021-2022. Ostatnich wpisów do tych książek dokonano 27 września 2021 r.; wynikało z nich, że pochodzący z 2013 r. system p.poż. został wyłączony z eksploatacji 15 maja 2022 r., centralkę przeciwwłamaniową z 2017 r. wyłączono 18 stycznia 2022 r., a dwie centralki przeciwwłamaniowe z 1985 r. wyłączono 19 marca 2022 r.

(akta kontroli str. 1045-1058)

Książki eksploatacji i konserwacji zabezpieczeń elektronicznych miały formę segregatorów, do których wpinano potwierdzenia wykonania konserwacji systemów elektronicznych. Dokumenty te zawierały szczegółowe raporty ze sprawdzenia poprawności działania ich poszczególnych części składowych, obejmujące również uwagi i zalecenia.

Systemy SSWin, SKD, TVD i BSOE były przeglądane w każdym z lat objętych kontrolą w okresach kwartalnych, zgodnie ze wskazaniem norm dotyczących ich eksploatacji i konserwacji, natomiast protokoły z wykonanych prac były sporządzane w ostatnim kwartale każdego roku.

W protokołach brak było uwag w zakresie stwierdzonych usterek, gdyż te, zgodnie z warunkami gwarancji, były usuwane na bieżąco.

System SSP podlegał sprawdzeniu w systemie kwartalnym, zgodnie ze wskazaniem norm dotyczących jego eksploatacji i konserwacji. Z każdego przeglądu sporządzane było potwierdzenie wykonania konserwacji. W szczególności ustalono, że:

- odbioru systemu z wynikiem pozytywnym dokonano 21 października 2022 r.;
- w dokumencie za trzeci kwartał 2023 r. sformułowano uwagę dotyczącą braku możliwości sprawdzenia działania jednego z ręcznych ostrzegaczy pożarowych z powodu jego zabudowania wygłuszeniem, w związku z tym zalecono powiększenie wnęki na przycisk;
- w dokumencie za czwarty kwartał 2024 r. sformułowano uwagi dotyczące:
- uszkodzenia modułu w jednej z czujek na poddaszu z zaleceniem jego wymiany;
- [...] ⁵¹: możliwość wyjścia przez drzwi wyjściowe na krużganki poziomu 1 oraz poziomu 2, pomimo ich zabezpieczenia poprzez SKD. Zalecono dezaktywację języczka w obu drzwiach;
- w 2025 r. protokoły kontroli SSP nie wykazały nieprawidłowości, z czego wynikało, że poprzednio stwierdzone usterki zostały usunięte. Sprawdzenia systemu SAP polegały na kontroli ciśnienia środka gaśniczego w butlach oraz ich szczelności i nie wykazały nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 1235-1236)

⁵¹ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealnym ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

Dyrektor wyjaśnił, że systemy SSWiN, SAP oraz TVD [...] ⁵². W ramach przebudowy tych systemów w latach 2021 – 2022, poza wymianą sprzętu na zgodny z aktualnie obowiązującymi przepisami i normami, zwiększono liczbę czujek, czujników, kamer i monitorów wyświetlających obrazy z nich. Wymieniono też całe instalacje systemów (okablowanie) i osprzęt. Zastosowano oprogramowanie integrujące działanie poszczególnych systemów. Dzięki tym modernizacjom skrócił się czas reakcji na sygnały alarmowe oraz zwiększyły możliwości ich weryfikacji, a tym samym podjęcia skutecznej interwencji we właściwym miejscu.

(akta kontroli str. 1371-1376)

Muzeum sporządzało sprawozdania z bezpieczeństwa i ochrony zbiorów Zamku Królewskiego na Wawelu, osobno dla Wzgórza Wawelskiego oraz łącznie dla obu zamków objętych ochroną Straży, za lata 2022-2024, odpowiednio z: 24 lutego 2023 r., 28 lutego 2024 r. i 3 marca 2025 r., odpowiadające wymogom określonym w § 15 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum. Obejmowały one szczegółowe dane z zakresu ochrony fizycznej, w tym Straży (m.in. stan etatowy, szkolenia wewnętrzne i zewnętrzne, zrealizowane konwoje), oraz obsady opiekunów ekspozycji, zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, a także systemów zabezpieczeń elektronicznych (SSWiN, SKD, BSOE, DTV i SSP), z uwzględnieniem liczby i dat przeprowadzonych przeglądów. W szczególności m.in.:

- we wszystkich sprawozdaniach stan ochrony obiektów Zamku Królewskiego na Wawelu oraz Zamku w Pieskowej Skale został oceniony jako dobry, a z roku na rok wykazywano zwiększenie poziomu bezpieczeństwa, głównie z powodu montażu nowych systemów elektronicznych;
- w żadnym z ww. sprawozdań nie wykazano przypadków zniszczenia lub utraty muzealiów;
- we wszystkich sprawozdawanych latach realizowane działania zostały ocenione jako zgodne z planem ochrony;
- odnotowane zdarzenia nadzwyczajne dotyczyły głównie przypadków związanych ze stanem zdrowia zwiedzających Muzeum;
- w każdym z badanych lat wykazywano niepełną obsadę stanowisk w Straży, w związku z czym planowano i realizowano działania zmierzające do uzyskania pełnej obsady tej formacji, co do końca nie zostało zrealizowane, ze względu na naturalną rotację kadry (głównie zwolnienia na wniosek pracownika). Najmniejsza liczba wakatów [...] ⁵³ została wykazana sprawozdaniu za 2024 r.;
- w sprawozdaniu za 2022 r. wykazano potrzebę uzupełnienia środków technicznych do ewakuacji zbiorów, w szczególności skrzyń i innych pojemników do transportu poza siedzibę Muzeum. Zapotrzebowanie to było realizowane w kolejnych latach poprzez zakupy: [...] ⁵⁴;

⁵² Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁵³ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁵⁴ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

- w sprawozdaniu za 2022 r. zostały wykazane zmiany wprowadzone w związku z konfliktem zbrojnym w Ukrainie, tj. m.in.:
- powołanie Grupy Kierowania Zabezpieczeniami Zbiorów, w skład której weszli kierownicy kluczowych działów oraz specjaliści. Głównym jej zadaniem było utrzymanie gotowości do zabezpieczenia zbiorów w sytuacjach nadzwyczajnych,
- zaplanowano utworzenie zespołów zadaniowych do realizacji zadań związanych z zabezpieczeniem zbiorów, co zostało wprowadzone w Instrukcji ewakuacyjnej,
- dokonano przeglądu oraz wytypowano pomieszczenia do czasowego składowania zbiorów, a także przeprowadzono w nich prace porządkowe i renowacyjne,
- wykonano przegląd i renowację skrzyń do transportu eksponatów, rozpoznano rynek i potrzeby zakupu nowych,
- utworzono zapasy wybranych materiałów (np. tkanin aramidowych) do pakowania obiektów oraz wyposażono pomieszczenia do czasowego składowania zbiorów (m.in. w regały).

(akta kontroli str. 1129-1175, 1179-1226)

Kierownik Działu Eksploatacji Muzeum oświadczyła, że w okresie 2022-2025 (wg stanu na 23 września) nie było kontroli ani wizytacji przeprowadzanych przez Ministra ani przedstawicieli Narodowego Instytutu Muzeów, których przedmiotem byłoby w szczególności stosowanie przez Muzeum zabezpieczeń technicznych, natomiast miały miejsce kontakty robocze, w tym spotkania przy okazji różnych wydarzeń odbywających się w Krakowie, w tym na Zamku Królewskim, z których jednak nie sporządzano protokołów ani innych dokumentów.

(akta kontroli str. 151)

W sprawie stosowania przez Muzeum, do celów eksponowania zbiorów, bezpiecznych gablot lub szklanych osłon zabezpieczających je przed kradzieżami lub aktami wandalizmu (np. oblanie farbą, pocięcie płótna obrazu, arrasów oraz innych eksponowanych zabytków wrażliwych na tego typu ataki), Dyrektor wyjaśnił, że są one stosowane w zależności od potrzeb i możliwości, wskazując m.in. następujące aspekty tego problemu:

- w odniesieniu do zabezpieczenia tkanin (w przypadku Zamku głównie tapiserii/arrasów) – [...] ⁵⁵. Tkaniny są chronione przez zabezpieczenie (brak bezpośredniego dostępu), wygrodzenie, stały nadzór personelu opiekunów ekspozycji oraz stały monitoring;
- w odniesieniu do zabezpieczenia obrazów - główne ekspozycje stałe są zaaranżowane jako wnętrza mieszkalne i reprezentacyjne, mające stanowić historyczną rekonstrukcję komnat królewskich, a nie jako galerie sztuki. [...] ⁵⁶. W przypadku obrazów o mniejszych formatach, formą prewencji konserwatorskiej (i zabezpieczenia) są tzw. ramy mikroklimatyczne (z wykorzystaniem specjalistycznego zaszklania), które utrzymują stałe warunki temperatury i wilgotności. Są one stosowane na ekspozycjach zamkowych przede wszystkim do obiektów na wrażliwym drewnianym podobrazii. Proces wykonywania ram mikroklimatycznych jest stały i prowadzony na bieżąco. Podkreślił, że wszystkie obrazy są umieszczone w odpowiedniej odległości od zwiedzających, a pomieszczenia o charakterze studyjnym, w

⁵⁵ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁵⁶ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

których znajdują się obrazy małych formatów, są dodatkowo zamykane lub dostęp do nich jest ograniczany.

- w odniesieniu do zabezpieczenia mebli - wszystkie meble są umieszczone w odpowiedniej odległości od zwiedzających (nie ma do nich bezpośredniego dostępu, są wygradzone), pod nadzorem opiekunów ekspozycji i pod monitoringiem.

(akta kontroli str. 1371-1376)

W wyniku oględzin sposobu zabezpieczenia muzealiów na wystawach stałych Muzeum: Skarbiec oraz Zbrojownia stwierdzono, że wszystkie zabytki ruchome, w tym tkaniny, z wyjątkiem dwóch obrazów ([...] ⁵⁷), były osłonięte szybami lub znajdowały się w gablotach, uniemożliwiających ich celowe lub przypadkowe uszkodzenie lub próbę przemieszczenia.

(akta kontroli str. 1430-1439)

W 2022 r. miały miejsce 23 transporty obiektów należących do Muzeum ⁵⁸, w 2023 r. - 22 ⁵⁹, w 2024 r. - 27 ⁶⁰, a w 2025 r. (do 1 grudnia) 33 takie transporty ⁶¹.

(akta kontroli str. 1459-1460)

Ochrona zbiorów w czasie transportu i przenoszenia.

W wyniku kontroli prawidłowości organizacji transportu zbiorów oraz ich ochrony w czasie transportu ⁶² stwierdzono, że:

- Dyrektor przekazał w obowiązujących terminach do instytucji kultury informację o transporcie zbiorów, zgodną z wymogami § 26 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum;
- wskazał on też, w formie pisemnej, rodzaj środka transportu, którym były transportowane zbiory oraz rodzaj konwoju zgodnie z pkt. 1 załącznika nr 3 do rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum;
- wyznaczył pisemnie kuriera muzealnego do uczestniczenia w tych transportach, zgodnie z pkt 2 do ww. załącznika nr 3;

⁵⁷ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁵⁸ 14 transportów z Wawelu do zewnętrznych podmiotów (zabezpieczenie konwojów po stronie podmiotu wypożyczającego), 11 transportów od zewnętrznych podmiotów na Wawel (zabezpieczenie po stronie podmiotu wypożyczającego), jeden transport do zewnętrznego podmiotu (zabezpieczenie po stronie ZKnW-PZS).

⁵⁹ 10 transportów z Wawelu do zewnętrznych podmiotów (zabezpieczenie po stronie podmiotu wypożyczającego), 10 transportów od zewnętrznych podmiotów na Wawel (zabezpieczenie po stronie podmiotu wypożyczającego), jeden transport do zewnętrznego podmiotu (zabezpieczenie po stronie ZKnW-PZS), jeden transport od zewnętrznego podmiotu na Wawel (zabezpieczenie po stronie ZKnW-PZS).

⁶⁰ 11 transportów z Wawelu do zewnętrznych podmiotów (zabezpieczenie konwojów po stronie podmiotu wypożyczającego), 10 transportów od zewnętrznych podmiotów na Wawel (zabezpieczenie po stronie podmiotu wypożyczającego), trzy transporty do zewnętrznego podmiotu (zabezpieczenie po stronie ZKnW-PZS), trzy transporty od zewnętrznego podmiotu na Wawel (zabezpieczenie po stronie ZKnW-PZS).

⁶¹ 14 transportów z Wawelu do zewnętrznych podmiotów (zabezpieczenie konwojów po stronie podmiotu wypożyczającego), siedem transportów od zewnętrznych podmiotów na Wawel (zabezpieczenie po stronie podmiotu wypożyczającego), sześć transportów do zewnętrznego podmiotu (zabezpieczenie po stronie ZKnW-PZS), sześć transportów od zewnętrznego podmiotu na Wawel (zabezpieczenie po stronie ZKnW-PZS).

⁶² Do kontroli wytypowano po jednym transporcie zbiorów z każdego roku objętego kontrolą, wg kryterium najwyższej wartości. [...] Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

- zapewnił, że transport zbiorów organizowały i wykonywały uprawnione osoby/firmy;
- obsady konwoju, w odniesieniu do wartości transportu, były zgodne z postanowieniami pkt 9 do ww. zał. Nr 3;
- Dyrektor przed przeniesieniem muzealiów poza teren Muzeum zawarł z podmiotem przyjmującym muzealia pisemną umowę, zawierającą elementy określone w § 2 rozporządzenia Ministra z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów⁶³;
- przenoszenie muzealiów zostało potwierdzone protokołem zdawczo-odbiorczym zawierającym elementy określone w § 3 ust. 1 ww. rozporządzenia;
- transport muzealiów, zgodnie z warunkami określonymi w § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie przenoszenia muzealiów, odbywał się pod opieką kuriera muzealnego;
- przeniesione muzealia zostały zwrócone Muzeum przez podmiot przyjmujący w planowanym terminie oraz w stanie nie pogorszonym.

(akta kontroli str. 1237-1239)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Instrukcji p.poż. brak było zapisów określonych w § 6 pkt 1-8 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum. W tym zakresie zawierała ona zapis odsyłający do postanowień Instrukcji ewakuacyjnej.

(akta kontroli str. 1039-1040)

Dyrektor wyjaśnił m.in., iż uznano taki sposób postępowania za wystarczający, z uwagi na fakt, że Instrukcja p.poż. oraz Instrukcja ewakuacyjna znajdowały się w tym samym miejscu, [...] ⁶⁴, i były przygotowane do użycia przez służby ratownicze. Oba dokumenty miały - jak wyjaśnił - charakter komplementarny i początkowo przyjęto, że lepszym rozwiązaniem jest odesłanie w przedmiotowym zakresie do innego aktu, co z jednej strony zapewniało spełnienie wymagań z rozporządzenia, z drugiej unika się ryzyka, że w przyszłości ewentualna zmiana jednego z tych dokumentów okaże się niezgodna ze zmianą drugiego z nich.

(akta kontroli str. 1398-1409)

W trakcie kontroli NIK, 20 października 2025 r., dokonano zmiany Instrukcji p.poż., wprowadzając do niej elementy wynikające z przywołanego wyżej przepisu rozporządzenia, co NIK ocenia pozytywnie.

(akta kontroli str. 1041-1044)

2. Do czasu kontroli NIK (wg stanu na 25 listopada 2025 r.) Muzeum nie przygotowało miejsc ewakuacji zbiorów poza jego siedzibę, w tym nie podpisało umów ze stosownymi podmiotami, ani też nie wyznaczyło głównych i zapasowych tras przejazdu, które zostałyby uzgodnione

⁶³ Dz. U. Nr 91, poz. 569; dalej: *rozporządzenie w sprawie przenoszenia muzealiów*.

⁶⁴ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

z właściwymi terytorialnie organami zarządzania kryzysowego. Tymczasem w Instrukcji ewakuacyjnej (rozdział Wskazanie miejsca, w którym zbiory będą przechowywane do czasu ustania zagrożenia) określono następujące miejsca składowania ewakuowanych zbiorów, wg kolejności: w innych pomieszczeniach tego samego budynku, w innych budynkach Muzeum, w obiektach poza Wzgórzem Wawelskim należących lub administrowanych przez Muzeum, w obiektach i pomieszczeniach innych instytucji – na mocy porozumień. Zapis o podobnej treści został również zamieszczony w poprzednio obowiązującej Instrukcji⁶⁵.

(akta kontroli str. 734, 1294)

Również opracowany przez NIM dokument Zalecenia dla muzeów w zakresie przygotowania do sytuacji kryzysowej i wojny zawierał następujący zapis: Procedury powinny obejmować zarówno sytuacje, w których optymalnym rozwiązaniem będzie zabezpieczenie zbiorów na miejscu w muzeum, oraz sytuacje, w których koniecznym rozwiązaniem byłoby ewakuowanie zbiorów [...] poza teren muzeum ([...] m.in. pożar, ryzyko zajęcia terenu muzeum przez agresora itp.⁶⁶).

(akta kontroli str. 1429)

Dyrektor wyjaśnił m.in., że decyzja o [...] ⁶⁷, wynikała z oceny realnych środków, jakimi ono dysponuje, a przede wszystkim z analizy sytuacji wojennej w Ukrainie. Zalecenie takiego postępowania zostały sformułowane i opublikowane przez NIM. [...] ⁶⁸.

Dyrektor zwrócił także uwagę na brak prawnych uregulowań dotyczących postępowania z muzealiami w warunkach wojny, w szczególności przechowywania i ochrony w miejscach nie odpowiadających wymaganiom przepisów obowiązujących obecnie. Brak było - jego zdaniem - spójnego programu ochrony dóbr kultury na szczeblu krajowym, w tym zasad ich wywozu z kraju oraz form przekazywania ich pod opiekę innych podmiotów.

(akta kontroli str. 1243, 1252-1253)

W odniesieniu do powyższych wyjaśnień NIK zauważa, że Muzeum w aktualnie obowiązującej, jak i poprzedniej Instrukcji ewakuacyjnej przewidywało możliwość przechowywania ewakuowanych zbiorów na terenie (w obiektach i pomieszczeniach) innych podmiotów, na mocy porozumień, co było zgodne również z zaleceniami NIM. Tym samym należało podjąć działania w celu zawarcia przedmiotowych porozumień, czego w okresie objętym kontrolą nie uczyniono.

⁶⁵ Od 20 maja 2022 r.

⁶⁶ <https://nim.gov.pl/files/articles/428/Zalecenia%20dla%20muze%C3%B3w%20w%20zakresie%20przygotowania%20do%20sytuacji%20kryzysowej%20i%20wojny.pdf>; str. 5 [dostęp: 5 listopada 2025 r.].

⁶⁷ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁶⁸ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

W kontekście ewentualnej ewakuacji muzealiów poza Wawel Dyrektor - jak wyjaśnił - prowadził robocze rozmowy z dyrektorem innego podmiotu [...] ⁶⁹, z którym [...] ⁷⁰ podpisał list intencyjny, potwierdzający zamiar stron do nawiązania współpracy w zakresie relokacji, czasowego przechowywania oraz zabezpieczania zbiorów w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowej, zagrażającej zbiorom.

(akta kontroli str. 1243, 1252-1253)

3. Przeglądy budynku Zamku Królewskiego (nr 4) przeprowadzone za lata 2023 i 2024 na podstawie § 10 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum ograniczyły się do kontroli zabezpieczeń mechanicznych Systemu Centralnego Otwierania Zamku Królewskiego na Wawelu, podczas gdy - zgodnie z treścią § 10 ust. 1 ww. rozporządzenia - powinny obejmować stan zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, w tym kompletność kluczy. W protokołach z ww. przeglądów nie odniesiono się do stanu zabezpieczeń budowlanych obiektów. Protokół z przeglądu w pełnym zakresie został natomiast sporządzony za 2022 r.

(akta kontroli str. 289-301)

Dyrektor wyjaśnił, że zakres kontroli zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych, wynikający z § 10 ww. rozporządzenia, nie został w latach 2023 - 2024 ograniczony do Systemu Centralnego Otwierania (SCO) - zmieniła się tylko jego forma. Uznano, że przeglądy prowadzone na podstawie prawa budowlanego wypełniają oczekiwania rozporządzenia w tym zakresie, a wyniki i wnioski z nich płynące mogą być wykorzystane do oceny bezpieczeństwa zbiorów. Zatem, przeglądy były wykonywane w pełnym zakresie, w tym zabezpieczeń budowlanych, mających znaczenie szczególnie dla bezpieczeństwa zbiorów, czyli okna i drzwi. Poprawność zamknięcia drzwi i okien była również sprawdzana przez Straż w czasie komisyjnego otwierania i zamykania wystaw, co zawarto w procedurach tych czynności.

(akta kontroli str. 1242, 1246)

W odniesieniu do powyższych wyjaśnień NIK zwraca uwagę, że w komisyjnie podpisanych protokołach stanu zabezpieczeń mechanicznych SCO za lata 2023 i 2024 brak było zapisów odnoszących się do stanu zabezpieczeń budowlanych, protokoły z przeglądu okien w budynku nr 4 za poszczególne lata objęte kontrolą podpisywane były jednoosobowo, a raporty z przeglądów półrocznych Zamku Królewskiego na Wawelu, budynek nr 4, realizowane na podstawie art. 62 prawa budowlanego były wykonywane przez podmioty zewnętrzne i podpisywane przez ich przedstawicieli. Żaden z ww. dokumentów nie spełniał zatem warunków określonych w § 10 rozporządzenia o zabezpieczaniu zbiorów muzeum.

⁶⁹ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁷⁰ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

1.2. Ochrona zabytkowych zbiorów i siedziby Muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych.

Opis stanu faktycznego

Działania na rzecz ochrony muzeum przed wystąpieniem sytuacji kryzysowych.

Według treści sprawozdania K-02 z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej (Dział 2. Zbiory muzealne, okazy żywe – stan na dzień 31 grudnia 2024 r.), wielkość zbiorów (obiektów, pozycji inwentarzowych) Muzeum wynosiła: Inwentarz Zbiorów Artystycznych - 10 496 pozycji, 12 202 obiektów i Inwentarz Depozytów - 224 pozycje, 257 obiektów. Treść sprawozdania nie wymagała podawania liczby pozycji ani obiektów w podziale na kategorie.

(akta kontroli str. 262-267)

W sprawozdaniu K-02 za 2024 r., w Dziale 8 - Digitalizacja zbiorów, Muzeum wykazało następujące liczby obiektów zdigitalizowanych w szt.: ogółem (wszystkie dotychczas zdigitalizowane) - 16 425, w ciągu roku - 2 172, w technikach 3D - 0, udostępnione w katalogach cyfrowych - 0. Wydatki poniesione na digitalizację w ciągu roku wyniosły 936 tys. zł.

Liczba obiektów zdigitalizowanych udostępnionych w katalogach cyfrowych została w ww. sprawozdaniu podana błędnie, co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 825)

W sprawie digitalizacji zbiorów Muzeum Dyrektor oświadczył m.in., że podana w ww. sprawozdaniu liczba obiektów zdigitalizowanych w sztukach ogółem (16 425) jest wynikiem doliczania od kilku lat, co roku, liczby obiektów zdigitalizowanych w danym roku sprawozdawczym. Liczba ta obejmowała zarówno obiekty z inwentarza zbiorów artystycznych, jak i części zbiorów bibliotecznych oraz archiwalnych. Za względu na wdrażanie systemu Mikomi⁷¹, który nie obejmował jeszcze zbiorów bibliotecznych i archiwalnych, Muzeum nie miało możliwości wygenerowania raportu prezentującego sprawozdawaną liczbę ogólną.

(akta kontroli str. 820, 1035)

Muzeum przedstawiło m.in. listę 2 974 pozycji zabytków, wg stanu na 20 października 2025 r., udostępnionych online na portalu Cyfrowy Wawel⁷².

(akta kontroli str. 878-948)

Dyrektor wyjaśnił, że wg stanu na 30 września 2025 r. Muzeum posiadało [...] ⁷³ starodruków, ujętych w spisach zbiorów zaliczonych do ewakuacji w pierwszej kolejności, zaewidencjonowanych w osobnym inwentarzu cimeliów prowadzonym przez Bibliotekę (a nie w

⁷¹ Wprowadzony od 1 lutego 2024 r. zarządzeniem Dyrektora z 31 stycznia 2024 r. w sprawie wprowadzenia systemu bazodanowego Mikomi i wyłączenia systemu Musnet.

⁷² https://cyfrowy.wawel.krakow.pl/?_gl=1*v68mx2*_ga*MTMxODkwNTUyMC4xNzQ5NTMyMjMx*_ga_JBNEZ4C07G*czE3NjEwMjMxMDEkbzgkZzEkdDE3NjEwMjMxMTEkajUwJGwwJGgw.

⁷³ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealnym ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

inwentarzu zbiorów artystycznych). Do relokacji w kategorii I przeznaczono [...] ⁷⁴ starodruki pochodzące z biblioteki Zygmunta Augusta [...] ⁷⁵.

(akta kontroli str. 1243-1252)

Analiza prawidłowości zaewidencjonowania i oznakowania czterech zabytków wchodzących w skład najcenniejszych zbiorów Muzeum ⁷⁶ wykazała, że zostały one wpisane do księgi inwentarzowej pod odrębnymi numerami; wpisy zawierały możliwe do ustalenia dane identyfikacyjne zabytków zgodnie z treścią § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków; wpisy dotyczące dwóch zabytków (arras i miecz) dokonane zostały odpowiednio w latach 1961 i 1962, a w dwóch pozostałych przypadkach (zbroja oraz obraz Tycjana) do 60 dni od daty objęcia w posiadanie. Wszystkie obiekty otrzymały nieusuwalne oznakowania, zgodnie z § 6 ust. 1 i 2 ww. rozporządzenia.

Dokument pod nazwą Procedury gromadzenia, przenoszenia oraz udostępniania zbiorów w Zamku Królewskim na Wawelu, Pieskowej Skale i Dworze w Stryżowie został zatwierdzony przez Dyrektora 5 marca 2024 r., tj. po wpisaniu do ewidencji zabytków poddanych kontroli. Ponadto ww. zabytki zostały wpisane do ewidencji prowadzonej w formie elektronicznej i zawierały m.in. fotografie tych obiektów.

(akta kontroli str. 90-150, 257-261)

Dyrektor wyjaśnił, że wszystkie zabytki wpisane do inwentarza zbiorów artystycznych Zamku są zewidencjonowane zgodnie z obowiązującymi przepisami, a w okresie objętym kontrolą zostały terminowo przeprowadzone obowiązkowe skontra zbiorów.

(akta kontroli str. 54-55, 58)

W protokołach komisji skontrowych zabytków:

- z ceramiki i szkła (z 9 października 2023 r.) nie stwierdzono braków. Cztery zabytki stanowiące fragmenty kafli zostały połączone parami (sklejone), w związku z czym sformułowano wniosek o wykreślenie z księgi inwentarzowej dwóch pozycji i dwóch obiektów;
- z metalu (z 23 stycznia 2024 r.) nie stwierdzono braków. Na zabytkach od nr 10 391 do 10 398 nie było naniesionych numerów; sformułowano wniosek ich bezzwłocznego naniesienia, jak również poprawienia numerów inwentarzowych na pięciu innych zabytkach;
- z działu tkanin (z 24 kwietnia 2024 r.) stwierdzono m.in. brak 11 obiektów (dywanów) wypożyczonych w latach 1947-1950 do Muzeum Narodowego w Warszawie ⁷⁷. Co do dwóch obiektów Muzeum 30 czerwca 2005 r. uzyskało zgodę Ministerstwa Kultury na ich skreślenie z inwentarza, w związku z czym Komisja Skontrolowa zawnioskowała o wykreślenie ich

⁷⁴ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁷⁵ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁷⁶ Wybrana w sposób celowy próba: Arras *Ofiara Abła* o numerze inwentarzowym ZKnW-PZS3, miecz koronacyjny *Szczerbiec* o numerze inwentarzowym ZKnW-PZS 127, zbroja młodzieńcza Zygmunta Augusta o numerze inwentarzowym ZKnW-PZS 10170/1-18 oraz obraz autorstwa Tycjana i Warsztatu *Alegoria Miłości* o numerze inwentarzowym ZKnW-PZS – 10364.

⁷⁷ Dalej: MNW.

z ewidencji. Co do pozostałych dziewięciu brakujących dywanów, pomimo wielu pism wysyłanych do MNW oraz do właściwego ministerstwa, nie udało się wyjaśnić lokalizacji powyższych obiektów. Komisja zawnioskowała o ustalenie ich miejsca przechowywania poprzez niezwłoczne skierowanie stosownego pisma do dyrekcji MNW z prośbą o podjęcie czynności zmierzających do ostatecznego wyjaśnienia ich losów;

- z działu militariów (z 11 września 2024 r.) nie stwierdzono braków, ustalono jednak w zbiorach m.in. obecność 30 kolczug, na których nie umieszczono bezpośrednio numerów inwentarzowych, w związku z czym zawnioskowano o ich naniesienie w sposób trwały;
- z działu rzeźby (z 2 października 2024 r.) nie stwierdzono braków, zawnioskowano jednak m.in. o stworzenie księgi pomocniczej, w związku ze stwierdzeniem obecności 15 rozet nieujętych w inwentarzu artystycznym, i ujęcie ich w ewidencji;
- z działu złotnictwa (z 6 grudnia 2024 r.) nie stwierdzono braków, zawnioskowano jednak m.in. o wpisanie do inwentarza czterech zabytków (trzy medale oraz gipsowe projekty Wawelskiego Medalu dla Zasłużonych) nie ujętych w nim;
- z działu prac na papierze (z 14 marca 2025 r.) nie stwierdzono braków;
- z działu malarstwa (z 19 maja 2025 r.) nie stwierdzono braków, zawnioskowano jednak m.in. o wpisanie do rejestru jednego obiektu nie ujętego w nim oraz powołania komisji konserwatorskiej w sprawie jednego zabytku będącego destruktem, w celu rozważenia wykreślenia go z inwentarza zbiorów artystycznych Muzeum;
- z działu mebli (z 16 września 2025 r.) stwierdzono m.in. brak 14 obiektów wywiezionych do Warszawy w 1949 r. Komisja zarekomendowała przeprowadzenie kwerendy naukowej dotyczącej tych obiektów i - w zależności od wyników - podjęcie dalszych kroków zmierzających wykreślenia ich z inwentarza lub rozpoczęcie procedury odzyskania.

(akta kontroli str. 158-256)

Odnosnie do przyczyn nieskreślenia z inwentarza dwóch dywanów, na co - wg zapisów Komisji Skontrolowej zabytków z Działu Tkanin - Muzeum otrzymało pozwolenie, Dyrektor wyjaśnił, że w piśmie Ministerstwa Kultury z 30 czerwca 2005 roku nie było zgody na wykreślenie, lecz informacja o pozostawieniu wniosku o wykreślenie bez nadania mu dalszego biegu. Zgodnie z § 10 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków, skreślenia z księgi inwentarzowej muzealiów utraconych na skutek kradzieży lub zaginięcia nie dokonuje się wcześniej niż po upływie 3 lat od daty prawomocnego zakończenia postępowania karnego. Ponieważ w archiwum Wawelu nie znaleziono pisma z prokuratury o prawomocnie zakończonym postępowaniu (o które powinien wystąpić depozytariusz, czyli MNW), nie można było skreślić ww. zabytków z ewidencji. Zostały one skreślone po odbyciu kwerendy 14 listopada 2025 r. i odnalezieniu przedmiotowego pisma. Dyrektor podał ponadto, że w księgach inwentarzowych Muzeum nie znajdują się fotografie lub rysunki obiektów o ww. numerach.

W sprawie realizacji wniosków komisji skontrolowych zabytków z działów mebli i tkanin dotyczących wyjaśnienia i odzyskania wypożyczonych w latach czterdziestych XX-go w. dywanów i mebli Dyrektor wyjaśnił, że pismo w tej sprawie zostało wysłane do dyrekcji MNW 13 października 2025 r. Odpowiedź na nie jeszcze do Muzeum nie wpłynęła. Dyrektor przeprowadził również rozmowę z dyrektorką MNW, prosząc o odpowiedź. Natomiast na poziomie roboczym główni inwentaryzatorzy muzeów uzgodnili spotkanie i kwerendę, na którym zostaną omówione szczegóły postępowania.

Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że wniosek komisji skontrolowej zabytków z działu:

- militariów zrealizowano poprzez trwałe naniesienie na 30 kolczug numerów inwentarzowych, zgodnie z Instrukcją znakowania muzealiów w Zamku Królewskim na Wawelu;
- rzeźby został zrealizowany poprzez założenie, w systemie bazodanowym MIKOMI, księgi inwentarzowej pomocniczej, do której zostały wpisane przedmiotowe rozety;
- złotnictwa został zrealizowany poprzez wpisanie trzech medali oraz gipsowych projektów Wawelskiego Medalu dla Zasłużonych do Inwentarza Zbiorów Artystycznych;
- malarstwa został zrealizowany poprzez wpisanie obrazu Portret Jana Ostrowskiego do księgi inwentarzowej zbiorów artystycznych. Komisja konserwatorska w odniesieniu do obiektu Portret Radziwiłłowej podjęła jego analizę i postanowiła, aby przy opracowywaniu planów konserwatorskich na kolejne lata przewidzieć wykonanie prac próbnych obejmujących oczyszczanie powierzchni warstwy malarskiej oraz prasowanie płótna. Od wyników tych badań uzależniono, czy zostanie skierowany do MKiDN wniosek o wykreślenie obrazu z inwentarza Muzeum.

(akta kontroli str. 1240-1241, 1245-1246, 1386)

Dyrektor wyjaśnił, że wg stanu na 30 września 2025 r. karty ewidencyjne oraz dokumentacja wizualna zostały opracowane i wykonane dla wszystkich obiektów w inwentarzu zbiorów artystycznych. Opracowano 15 133 rekordów (w liczbie tej są uwzględnione karty zarówno dla obiektów złożonych, jak i ich elementów składowych). Wszystkie pozycje ujęte w bazie posiadają dokumentację wizualną. Wszystkie obiekty inwentarza zbiorów posiadają karty ewidencyjne, tym samym obiekty zaliczone do ewakuacji w pierwszej kolejności. Wyjątek stanowią obiekty wypożyczone do MNW, czego przyczyną jest fakt, iż w latach 40-tych ub. wieku nie było zwyczaju i możliwości technicznych wykonywania pełnej dokumentacji dla obiektów.

(akta kontroli str. 1243, 1253-1254)

Analiza POZ dla zabytków nieruchomych⁷⁸ wykazała, że został on uzgodniony z Małopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Krakowie⁷⁹ oraz z Prezydentem Miasta Krakowa⁸⁰, które to organy otrzymały również po jednym egzemplarzu tego dokumentu, i był zgodny z wymogami określonymi w Instrukcji ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego, stanowiącej załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków.

Poprzednio obowiązujący POZ był aktualizowany dwukrotnie w okresie objętym kontrolą: 31 marca 2022 r. oraz 12 października 2024 r.

(akta kontroli str. 1300-1305)

Z analizy POZ dla zabytków ruchomych Muzeum, zatwierdzonego 22 września 2025 r.⁸¹, wynikało że obejmował wszystkie zabytki ruchome będące własnością Muzeum oraz oddane w depozyt, został przekazany MWKZK oraz Prezydentowi 19 września 2025 r. oraz został opracowany na podstawie zaleceń Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Warszawie, które

⁷⁸ Zatwierdzony 22 września 2025 r., poprzedni POZ dla zabytków nieruchomych obowiązywał od 29 listopada 2005 r. do 21 września 2025 r. POZ dla zabytków nieruchomych został opracowany dla całego Wzgórza Wawelskiego, które było wpisane do rejestru Zabytków jako jeden zabytek.

⁷⁹ Dalej: MWKZK.

⁸⁰ Dalej: Prezydent.

⁸¹ Poprzedni POZ dla zabytków ruchomych obowiązywał od 29 listopada 2005 r. do 21 września 2025 r.

Muzeum wykorzystało jako wzór dobrej praktyki⁸². Zawierał on elementy określone w Instrukcji ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego, za wyjątkiem:

- określenia przybliżonych kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających,
- uwzględnienia kosztów prac zabezpieczających przedsięwzięć wyszczególnionych w ust. 6 ww. Instrukcji,

co opisano w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 1410-1419)

Dyrektor wyjaśnił m.in., że poprzednio obowiązujący POZ dla zabytków ruchomych został zrealizowany, a jego założenia osiągnięte. Muzeum nie tworzyło i nie utrzymywało zapasów magazynowych elementów potrzebnych do zabezpieczenia zbiorów nieruchomych (z przeznaczeniem tylko i wyłącznie na ten cel), ze względu na duże koszty, brak przestrzeni do składowania, a przede wszystkim stosunkowo szybką degradację tego typu materiałów.

(akta kontroli str. 1398-1409)

W sprawie powodów opracowania w 2025 r. nowego POZ dla zabytków nieruchomych Dyrektor wyjaśnił m.in., że po wielu latach aktualizacji zaszła konieczność opracowania nowego dokumentu, przede wszystkim ze względu na fakt, że zmieniły się techniki i materiały, które do tej pory były zalecane do użycia przy ochronie zabytków, wynikała konieczność korekty projektu technicznego, aktualizacji map oraz wprowadzenia bardziej przejrzystego i czytelnego sposobu identyfikacji elementów przeznaczonych do zabezpieczenia.

(akta kontroli str. 1398-1409)

W Muzeum, na terenie Wzgórza Wawelskiego, na wypadek wystąpienia sytuacji kryzysowej, wyznaczonych zostało 14 MPT zabytków (rozśrodkowania) o łącznej kubaturze⁸³ 3 045 m³, z tego osiem MPT głównego składowania o łącznej kubaturze 2 063,664 m³ oraz sześć zastępczych (zapasowych) o łącznej kubaturze 981,42 m³.

(akta kontroli str. 1263)

W wyniku oględzin czterech głównych MPT (nr 2, 4, 7 i 8) oraz trzech zapasowych (nr 9, 11 i 13) stwierdzono, że [...] ⁸⁴. MPT nr 4 i 8, [...] ⁸⁵, oraz nr 2 i 7, były objęte systemem CCTV,

⁸² MWKZK nie opublikował na swojej stronie podobnego dokumentu.

⁸³ Kubatura została wyliczona poprzez pomnożenie 60% powierzchni pomieszczeń przez dwa, tj. wysokość maksymalną składowania zabytków.

⁸⁴ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁸⁵ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

przeciwwłamaniowym, przeciwpożarowym oraz monitoringiem czynników klimatycznych, tj. temperatury i wilgotności⁸⁶. W szczególności stwierdzono, że:

- MPT nr 2 składało się z trzech pomieszczeń o łącznej kubaturze 173,376 m³. W dwóch z nich składowane były liczne skrzynie i kontenery do przechowywania zabytków, wykonane z aluminium, drewna oraz plastiku. Do aluminiowych pojemników na najcenniejsze zabytki przyklejone były ich opisy wraz ze zdjęciami oraz numerem skrzyni, do których zabytki są przypisane. W trzecim pomieszczeniu znajdowały się rury do przechowywania arrasów wraz z plastikowymi korkami (zatyczkami);
- MPT nr 4, o kubaturze 350 m³, [...] ⁸⁷. Na miejsce to składały się cztery pomieszczenia [...] ⁸⁸;
- MPT nr 7 składało się z jednego [...] ⁸⁹ pomieszczenia o regularnych kształtach o kubaturze 50,16 m³. W momencie oględzin było ono puste, z wyjątkiem trzech przenośnych pochłaniaczy wilgoci. Znajdował się w nim czujnik temperatury i wilgotności, wskazujący w momencie przeprowadzania oględzin wartości 14,5°C i 55% wilgotności powietrza⁹⁰;
- MPT nr 8, o kubaturze 877,2 m³, [...] ⁹¹. Czujnik temperatury i wilgotności w ostatnim pomieszczeniu [...] ⁹² pokazywał wartości 18,8°C oraz 62,7% w.p.;
- MPT nr 9, o kubaturze 42,9 m³, składało się z dwóch pustych pomieszczeń o regularnych kształtach, jednego o średnich rozmiarach i kubaturze oraz drugiego – małego;
- MPT nr 11, o kubaturze 14,7 m³, składało się z jednego pustego pomieszczenia, o regularnych kształtach;
- MPT nr 13, o kubaturze 128,652 m³, [...] ⁹³.

(akta kontroli str. 1275-1290)

⁸⁶ Zgodnie z opracowaniem opublikowanym przez NIM źródło:

https://www.nim.gov.pl/files/publications/31/Konserwacja_ABC_wydanie%20pierwsze_ochrona%20zbiorow.pdf [dostęp: 4 listopada 2025 r.] zatytułowanym *Ochrona zbiorów - ABC profilaktyki konserwatorskiej w muzeum*, w rozdziale *Mikroklimat*, normy konserwatorskie dotyczące temperatury i wilgotności powietrza w pomieszczeniach, w których przechowywane są zbiory, charakteryzują się wąskim pasmem dopuszczalnych zakresów stabilizacji i ich fluktuacji, np. T = 20°C (±1°C) i RH = 50% (±5%).

⁸⁷ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁸⁸ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁸⁹ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁹⁰ Dalej: w.p.

⁹¹ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁹² Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

⁹³ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

W MTP nr 2, 4, 7 i 8 prowadzony był stały, zdalny monitoring temperatury i w.p., a dane z pomiarów były zapisywane w systemie elektronicznym. Ponadto w MTP nr 2 czujnik temperatury i w.p. został zamknięty w jednej ze skrzyń ewakuacyjnych, co pozwalało na pomiar w warunkach, w których mogły znajdować się zabytki w trakcie tymczasowego przechowywania. Długoterminowy odczyt z tego czujnika wskazywał stałe warunki termiczne i wilgotnościowe, zbliżone do wartości optymalnych dla zabytków.

(akta kontroli str. 1264-1268)

Oględziny zakupionych przez Muzeum w 2024 r. czterech kontenerów morskich o długości 20 ft⁹⁴ na potrzeby zabezpieczenia i ewakuacji zbiorów w wypadku konfliktu zbrojnego wykazały m.in., że były one w bardzo dobrym stanie wizualnym. Dwa z nich były przystosowane do przechowywania i przewożenia arrasów, poprzez zabudowę wnętrza konstrukcją kratownicową, na której spoczywały rury kanalizacyjne z tworzywa o średnicy 300 mm wraz z zatyczkami, przeznaczone do zabezpieczenia arrasów. Jeden z kontenerów był pusty, a w jednym przechowywane były przedmioty niezwiązane z potrzebami zabezpieczenia zbiorów.

(akta kontroli str. 1382-1385)

W celu zabezpieczenia transportu zabytków poza obręb Wzgórza Wawelskiego (ewakuacji), Dyrektor podpisał 24 listopada 2025 r., tj. w trakcie kontroli NIK, porozumienie na czas nieokreślony z firmą transportową w sprawie transportu obiektów zabytkowych w sytuacji kryzysowej. Przedmiotem porozumienia była współpraca w zakresie bezpiecznej relokacji zbiorów w sytuacjach zagrożenia ich bezpieczeństwa, w tym poprzez udostępnienie odpowiednich pojazdów ciężarowych przeznaczonych do transportu kontenerów morskich oraz wykonanie transportu obiektów zabytkowych na terenie kraju na odległość do 500 km w jedną stronę, z możliwością przejazdów wielokrotnych. Porozumienie definiowało sytuację kryzysową jako zagrożenie ruchomych obiektów zabytkowych wynikające m.in. z zagrożenia militarnego lub innego zdarzenia powodującego konieczność pilnego działania. Treść porozumienia określała także zasady bezpieczeństwa, odpowiedzialność stron oraz zasady rozliczania i wynagradzania.

(akta kontroli str. 1395-1397)

Dyrektor wyjaśnił, że wg szczegółowej kalkulacji Muzeum, łączna kubatura przestrzeni potrzebnej do zabezpieczenia zbiorów na miejscu, przy uwzględnieniu m.in. dokonanych oraz planowanych zakupów opakowań ewakuacyjnych, wynosiła ok. 1020 m³.

(akta kontroli str. 1398-1409)

W wyniku analizy POF oraz związanych z nim dokumentów (tabeli realizacji zadań operacyjnych, karty realizacji zadań operacyjnych oraz korespondencji z właściwym ministrem) ustalono, że:

- POF został sporządzony 31 sierpnia 2021 r.;
- informacja o opracowaniu POF została przesłana 31 sierpnia 2021 r. do Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, a tabela realizacji zadań operacyjnych została przesłana mu 27 września 2021 r. Karty realizacji zadań operacyjnych zostały opracowane 21 października 2021 r.;
- przeglądy i aktualizacje POF były dokonywane:

⁹⁴ Ft - foot, angielska jednostka długości odpowiadająca 0,3048 m.

- 12 grudnia 2023 r. - na polecenie MKiDN - zmiany tabeli realizacji zadań operacyjnych,
- 18 grudnia 2023 r. - w związku z opracowaniem nowej edycji tabeli realizacji zadań operacyjnych,
- 28 marca 2024 r. - w związku z opracowaniem nowej edycji kart realizacji zadań operacyjnych,
- 2 października 2024 r., 1 lipca i 28 sierpnia 2025 r. - w związku ze zmianami w aktach normatywnych (ustawach i rozporządzeniach).

POF został zatwierdzony przez Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu 1 października 2021 r. W trakcie kontroli NIK zawierał tabelę realizacji zadań operacyjnych edycji 2024 – na 18 stronach, 35 egz. kart realizacji zadań operacyjnych dla koordynatorów zadań operacyjnych edycji 2024 – na 105 stronach oraz 35 egz. kart realizacji zadań operacyjnych dla realizatorów tych zadań edycji 2024 na 70 stronach.

(akta kontroli str. 553-554)

Dyrektor wyjaśnił, że zespół zarządzania kryzysowego, którego zadaniem było przygotowanie Muzeum do sytuacji kryzysowej i wojny oraz skoordynowanie działań podejmowanych w celu ochrony ludzi i zbiorów, został powołany zarządzeniem z 28 listopada 2021 r., a następnie z 11 września 2025 r. Dodatkowo, zarządzeniem z 17 marca 2022 r. powołano grupę zabezpieczenia zbiorów jako organ wykonawczy zespołu zarządzania kryzysowego, skupiający swoją uwagę na zabezpieczeniu zbiorów, co stanowiło reakcję na sytuację po wybuchu wojny w Ukrainie.

Ponadto, powołano dodatkową funkcję koordynacyjną w zakresie bezpieczeństwa, którą kierowała osoba w randze ppłk., dysponująca wiedzą i doświadczeniem w zakresie bezpieczeństwa oraz dokonano zmiany osobowej na stanowisku głównego specjalisty ds. obronnych i obrony cywilnej oraz Pełnomocnika ds. ochrony informacji niejawnych.

W różnych fazach konfliktu wojennego w Ukrainie monitorował on, zarówno osobiście, jak i poprzez swoich współpracowników, ryzyka wpływu działań wojennych na zabytki ruchome i nieruchome. Istotną rolę odgrywały bezpośrednie, indywidualne kontakty Dyrektora z dyrektorami instytucji ukraińskich: Lwowskiej Galerii Sztuki oraz Lwowskiego Muzeum Historycznego. Przy monitoringu wykorzystywane były wszystkie dostępne formy pozyskiwania informacji na ten temat: od śledzenia doniesień medialnych, poprzez udział w konferencjach, sympozjach i warsztatach z udziałem muzealników z Ukrainy (np. spotkania dyrektorów instytucji podległych MKiDN w muzeum w Warce i Instytucie Północnym w Olsztynie czy konferencja w Archiwum Narodowym w Krakowie, jak również konferencja w MKiDN we wrześniu b.r.).

Jako konkretne przykłady doświadczeń wyniesionych i wniosków Dyrektor wskazał:

- skuteczność przechowywania zbiorów w pomieszczeniach podziemnych, co istotnie zmniejsza ryzyko ich zniszczenia lub uszkodzenia w czasie ataków bombowych i rakietowych.
- dywersyfikację miejsc przechowywania (rozśrodkowanie - ww. wystawy zlokalizowano w różnych miejscach Wzgórza Wawelskiego);
- posiadanie nowoczesnych skrzyń ewakuacyjnych (trwał proces przygotowania skrzyń dedykowanych najważniejszym obiektom, spełniających warunki szybkiej mobilności);
- podział obiektów na kategorie, celem dokonania identyfikacji co do kolejności ich zabezpieczenia. Ponadto na ekspozycjach zostały umieszczone podręczne skrzynie narzędziowe z materiałami ułatwiającymi demontaż/ewakuację, przygotowano koperty ewakuacyjne dla sal ekspozycji oraz (realizowane ciągle) oznaczano obiekty zgodnie z ich

kolejnością zabezpieczenia, co było zgodne z zaleceniami dla muzeów w zakresie przygotowania do sytuacji kryzysowej i wojny (dokument opracowany przez Narodowy Instytut Muzeów⁹⁵);

- zrezygnowano z uwzględniania w planach zabezpieczenia obudowywania płytami elementów architektury (posągi, kolumny i inne wolnostojące obiekty), bowiem z doświadczenia ukraińskich kolegów wynikało, że w przypadku pobliskiego wybuchu fala uderzeniowa trafiając na dużą powierzchnię niszczy zarówno obudowę, jak i obiekt⁹⁶.

Wyżej wymienione doświadczenia z wojny w Ukrainie zostały uwzględnione w aktualnym POM

(akta kontroli str. 57-63, 1386)

W latach 2022-2024 zrealizowano przedsięwzięcia szkoleniowe związane bezpośrednio i pośrednio z zabezpieczeniem zbiorów w sytuacjach kryzysowych, w tym konfliktu zbrojnego.

Miały one zróżnicowane formy, m.in.:

- przekazywanie informacji o sytuacji, zagrożeniach i zadaniach zabezpieczenia zbiorów w formie prezentacji multimedialnych dla kadry kierowniczej oraz pracowników - pięć spotkań po 40 osób, prowadzone przez dwóch pracowników sprawujących funkcje kierownicze w zakresie ochrony Muzeum;
- zapoznanie z miejscami planowanymi do czasowego przechowywania zbiorów - cztery spotkania po 20 osób, prowadzone przez osobę pełniącą funkcję koordynacyjną w zakresie bezpieczeństwa;
- pokazy sprzętu i materiałów zakupionych do zabezpieczenia zbiorów - trzy spotkania po 20 osób; prowadzone przez osobę pełniącą funkcję koordynacyjną w zakresie bezpieczeństwa;
- przygotowania/nagrania filmów instruktażowych z demontażu i pakowania muzealiów - sześć filmów – zaangażowanych od czterech do sześciu osób w każdy, realizowane pod nadzorem Głównego Konserwatora Zamku;
- bieżące spotkania robocze poświęcone osiągnięciu i utrzymaniu gotowości do przygotowania zbiorów do ewakuacji, planowaniu wydatków na te cele, ustalaniu procedur postępowania i ich wdrażania – łącznie ponad 20 spotkań z udziałem od pięciu do 15 osób (prowadziła osoba pełniąca funkcję koordynacyjną w zakresie bezpieczeństwa);
- udział w szkoleniach on-line ogólnie dostępnych, poświęconych zagadnieniom obronnym, organizowanych przez podmiot zewnętrzny, dotyczących treści wdrażanych nowych przepisów - trzy cykle po 20 osób;
- utworzenie bazy wiedzy z zakresu postępowania w sytuacjach zagrożenia dostępnej na wewnętrznej platformie internetowej;
- ćwiczenia praktyczne, wewnętrzne i z udziałem PSP, Policji, organizacji pozarządowych i społecznych na terenie Wzgórza Wawelskiego, obejmujące ewakuację ludzi i zbiorów. Aktywnie uczestniczyło w nich 30 osób, obserwowało ponad 100 pracowników Muzeum i innych muzeów z całej Polski;
- ćwiczenie obronne doskonalące z elementami ewakuacji zbiorów Wawel-24, przeprowadzone 11 grudnia 2024 roku na terenie Wzgórza Wawelskiego we współdziałaniu ze Szkołą Aspirantów PSP oraz Komendą Miejską Policji w Krakowie. Ze strony Muzeum uczestniczyło ok. 60 osób, w tym kustosze, konserwatorzy, obsługa ekspozycji i Straż. Ćwiczenia prowadzone były również w warunkach nocnych z wykorzystaniem oświetlenia awaryjnego;

⁹⁵ Dalej: *NIM*.

⁹⁶ W trakcie kontroli przygotowywana była wizyta studyjna przedstawicieli nowoutworzonego w strukturach administracji ukraińskiej Centrum Ewakuacyjno-Restauratorskiego, planowana na okres od 18 do 20 grudnia 2025 r.

- Forum Bezpieczeństwa Dziedzictwa – zorganizowane w dniach 2-4 kwietnia 2025 r. w Krakowie przez MSWiA i MKiDN w ramach polskiej prezydencji w Unii Europejskiej. Obecni byli przedstawiciele większości państw europejskich, w tym wszystkie z tzw. „Wschodniej Flanki”. W ramach praktycznej części Forum przeprowadzono ćwiczenie/warsztaty z przygotowania zbiorów do ewakuacji. Zaprezentowano procedury, techniki, sprzęt i materiały do zabezpieczenia muzealiów. Wykonano praktycznie demontaże wybranych obiektów, ich pakowanie i relokację do bezpiecznych pomieszczeń. W różnych przedsięwzięciach Forum uczestniczyło ok. 40 pracowników Muzeum, w tym całe kierownictwo;
- Kongres Bezpieczeństwa Dziedzictwa – „Dziedzictwo naturalne a kryzys” zorganizowany przez organizację pozarządową we współpracy z Muzeum oraz Muzeum Lotnictwa Polskiego w dniach 2-4 czerwca 2025 w Krakowie. Część praktyczną kongresu przeprowadzono w rejonie Zamku Pieskowa Skała – oddziału Muzeum w formie ćwiczenia, w którym pożar lasu zagrażał bezpieczeństwu zbiorów.

Łącznie, w okresie 2022 – 2025, pracownicy Muzeum uczestniczyli w kilkudziesięciu przedsięwzięciach podnoszących gotowość instytucji do zabezpieczenia zbiorów w sytuacjach kryzysowych. Wzięło w nich udział, w różnej formie i zakresie ok. 50% pracowników, niektórzy z nich wielokrotnie.

(akta kontroli str. 55, 58-62)

Ćwiczenia i szkolenia Straży zostały szczegółowo opisane w Analizach stanu zabezpieczenia Muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem, za lata 2022-2024.

Dyrektor wyjaśnił, że stan zaawansowania prac dotyczących:

- sporządzenia planu ochrony dóbr kultury na czas wojny, o którym mowa w art. 45 ust. 4 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej⁹⁷,
- sporządzenia instrukcji postępowania na potrzeby realizacji zadań w razie wystąpienia sytuacji kryzysowych (art. 46 tej ustawy),

należy określić jako w znacznym stopniu zrealizowany, zwłaszcza w zakresie technicznego i materiałowego zabezpieczenia, a także analizy zbiorów w celu wyselekcjonowania dóbr kultury przeznaczonych do zabezpieczenia lub ewakuacji. Zwrócił uwagę, że ocena zaawansowania musi uwzględniać fakt braku wydania rozporządzenia wykonawczego do art. 45 ust. 9 ww. ustawy. Wymagania sformułowane w art. 45-47 tej ustawy zostały zawarte w obecnych dokumentach muzeum (Instrukcji ewakuacyjnej oraz w POZ).

(akta kontroli str. 55, 62)

Dyrektor wyjaśnił, że Muzeum włączyło się w działania pomocowe stronie ukraińskiej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, m.in. poprzez deklarację gotowości do czasowego przechowania wybranych zbiorów na zasadach depozytu, skierowaną do Lwowskiej Galerii Sztuki oraz Lwowskiego Muzeum Historycznego, z którymi podpisano porozumienia o współpracy muzealnej. Elementem udzielenia pomocy była organizacja w 2023 r. i 2024 r. wystaw dzieł sztuki (rzeźb stanowiących polskie dziedzictwo kulturowe) z muzeów Lwowa i z muzeum w Iwano-Frankiwsku, które w ten sposób uzyskały czasową ochronę. Regulacje prawne ze strony ukraińskiej nie pozwoliły wydłużyć ich pobytu w Polsce.

⁹⁷ Dz. U. poz. 1907.

Działania na rzecz ochrony muzeum w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych.

W sprawozdaniach dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zbiorów za lata 2022-2024, sporządzanych dla Wzgórza Wawelskiego oraz dla całego Muzeum wraz z Zamkiem w Pieskowej Skale, podpisywanych przez Dyrektora oraz szefa ochrony, nie stwierdzono wystąpienia sytuacji kryzysowej w myśl definicji przyjętej w art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym⁹⁸ ani definicji przyjętej na potrzeby niniejszej kontroli⁹⁹. Dyrektor wyjaśnił, że w 2025 r. również nie miały miejsca takie sytuacje.

(akta kontroli str. 1129-1175, 1398-1409)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W sprawozdaniu K-02 za 2024 r., w Dziale ósmym Digitalizacja zbiorów w pozycji czwartej: Liczba obiektów udostępnionych w katalogach cyfrowych podano błędną wartość 0. Faktyczna liczba obiektów prezentowanych na portalu Cyfrowy Wawel (www.cyfrowy.wawel.krakow.pl) wg stanu na 31 grudnia 2024 r. wynosiła 2 443.

(akta kontroli str. 825)

W sprawie przyczyn podania błędnej wartości w ww. sprawozdaniu Dyrektor wyjaśnił, że był to błąd pisarski. Osobą wypełniającą sprawozdanie była nowa pracownica Muzeum, wykonująca tę czynność po raz pierwszy, co miało wpływ na pomyłkę.

(akta kontroli str. 1243, 1253)

NIK przyjmuje takie wyjaśnienie Dyrektora i formułuje w tej sprawie wniosek w części *Wnioski*.

2. POZ dla zabytków nieruchomych obowiązujący od 29 listopada 2005 r. do 21 listopada 2025 r. nie był w okresie objętym kontrolą corocznie aktualizowany. W tym czasie dokonano dwóch aktualizacji, 31 marca 2022 r. i 12 października 2024 r. Było to niezgodne z § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków, w którym określono, że plany ochrony zabytków są integralną częścią planów obrony cywilnej i podlegają corocznej aktualizacji w terminie do dnia 31 marca każdego roku, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego.

(akta kontroli str. 1300-1302)

Dyrektor wyjaśnił m.in., że Muzeum nie dokonało uaktualnienia POZ w I kw. 2023 r. z uwagi na dynamiczną sytuację międzynarodową, zmiany organizacyjne w instytucji oraz niepewność prawną. Po wybuchu wojny w Ukrainie, w lutym 2022 r., przez kolejne miesiące prowadzono działania sprawdzające, w tym dodatkowe analizy w zakresie gotowości do ochrony i zabezpieczenia zbiorów w warunkach realnego zagrożenia konfliktem zbrojnym. Rozpoczęto

⁹⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 122, ze zm. - sytuacja wpływająca negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołująca znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków.

⁹⁹ Niebezpieczeństwa i zagrożenia dla zbiorów i siedzib muzeów, w szczególności: pożary; powodzie, ulewy lub zalania z innych przyczyn; wichury; katastrofy budowlane, awarie techniczne, chemiczne; demonstracje i rozruchy uliczne, rabunki lub akty wandalizmu; ataki terrorystyczne; konflikty zbrojne; cyberataki.

inwentaryzacji posiadanych zasobów w zakresie zarówno baz danych, w tym klasyfikację do nowych kategorii obiektów, jak również zweryfikowanie stanu zachowania opakowań oraz pomieszczeń przeznaczonych do ich przechowywania. W ich rezultacie zakres niezbędnych aktualizacji Planu okazał się na tyle duży, że w 2023 roku podjęto decyzję o rozpoczęciu opracowania nowego POZ. Nie bez znaczenia była zmiana na stanowisku głównego specjalisty ds. obronnych i OC, który obejmując obowiązki, zaplanował terminy aktualizacji planów, biorąc pod uwagę ich stan oraz realne możliwości wykonania, co Dyrektor zaakceptował. Rozpoczęto zakupy sprzętu, opakowań oraz materiałów niezbędnych do zabezpieczenia zbiorów. Tworzono i wdrażano nowe procedury – koperty ewakuacyjne, wprost wynikające z doświadczeń konfliktu w Ukrainie. Proces ten był bardzo dynamiczny i skupiał się przede wszystkim na faktycznych działaniach podnoszących gotowość do zabezpieczenia zbiorów. Wszystkiemu temu towarzyszyło oczekiwanie na rychłe ukazanie się nowych aktów prawnych mających zastąpić niektóre z odwołanych - po wejściu Ustawy o Obronie Ojczyzny przestały obowiązywać podstawy prawne funkcjonowania OC, a więc również planu ochrony zabytków ruchomych i nieruchomych będących integralną częścią Planów Obrony Cywilnej. Taki stan prawny trwał pomiędzy 23 kwietnia 2022 r. (wejście w życie ustawy o obronie Ojczyzny) a 1 stycznia 2025 r., tj. do wejścia w życie ustawy o ochronie ludności i OC.

W roku 2024, w związku z eskalacją konfliktu zbrojnego w Ukrainie, podjęto decyzję o doraźnej aktualizacji obowiązujących planów ochrony zabytków uwzględniających opracowane bazy danych oraz realizowane w dużym tempie zakupy m.in. opakowań na muzealia. Na polecenie Ministra dokonano również typowania 50 najcenniejszych obiektów kategorii I, będących w gotowości do ewakuacji na sygnał. Tym samym dokonywanie kolejnej aktualizacji już z początkiem 2025 r. nie miało uzasadnienia i stanowiłoby jedynie literalne wypełnienie obowiązków formalnych, bez większego znaczenia dla potrzeb ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Dyrektor podkreślił, że zabezpieczenie obiektów zabytkowych przez Muzeum zostało docenione w r. 2024 poprzez przyznanie nagrody KOBEDIAN, ustanowionej przez Generalnego Konserwatora Zabytków i Instytut Bezpieczeństwa Dziedzictwa, mającą na celu docenienie działań na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, zwłaszcza w zakresie zabezpieczania zabytków przed zagrożeniami.

(akta kontroli str. 1398-1409)

Przytoczone wyjaśnienia nie zmieniają faktu niedopełnienia obowiązku w tym zakresie.

3. W POZ dla zabytków ruchomych, obowiązującym od 22 września, nie określono:

- przybliżonych kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających, o których mowa w ust. 1 pkt 8 Instrukcji ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego, stanowiącej załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków;
- kosztów prac zabezpieczających, o których mowa w ust. 6 pkt 1 lit. d Instrukcji,
- miejsc ewakuacji poza siedzibę Muzeum oraz tras ewakuacji, o których mowa w ust. 7 pkt 4-6 Instrukcji.

(akta kontroli str. 1410-1416)

Dyrektor wyjaśnił m.in., że planowanie wydatków na potrzeby zabezpieczenia zbiorów odbywa się w ogólnym procesie planowania finansowego. W Muzeum ustanowiono oddzielną pozycję

budżetową o takim przeznaczeniu. Począwszy od wybuchu wojny w Ukrainie określanie kosztów prac zabezpieczających odbywa się w sposób ciągły; dlatego w przedmiotowym POZ dla zabytków ruchomych, w rubryce koszty znajduje się odwołanie do Pionu Głównego Księgowego. Takie rozwiązanie [...] zapewnia elastyczność działań i reagowanie na nowe potrzeby i wykorzystanie nowych możliwości, unikając formalnych niezgodności w dokumentacji. Wyliczenia kosztów uwzględnione przez Muzeum na faktyczne działania zabezpieczające były i są podejmowane, co potwierdza dokumentacja finansowa dotycząca planowanych wydatków na 2026 rok.

W odniesieniu do miejsc i trasy ewakuacji poza siedzibę Muzeum Dyrektor wskazał m.in, że proces dostosowywania POZ do zmieniającej się sytuacji geopolitycznej (wybuch wojny w Ukrainie) wymaga elastycznego podejścia.

(akta kontroli str. 1455-1458)

W trakcie kontroli, 20 listopada 2025 r., POZ dla zabytków ruchomych uzupełniono o określenie kosztów materiału i sprzętu na 2026 r. dla grupy kierowania zabezpieczeniem zbiorów, poszczególnych pracowni i działów oraz dla magazynu branżowego, co NIK ocenia pozytywnie.

(akta kontroli str. 1420-1427)

Trasy ewakuacji, główna i zapasowa, zostały przedstawione kontrolerowi 4 grudnia 2025 r. i zawierały: określenie dystansu do miejsca ewakuacji, czas przemieszczenia, punkty - początkowy i końcowy z określeniem ich współrzędnych, trasę przemieszczenia, określenie kolumny transportowej z określeniem pojazdów konwoju, Policji oraz transportowych, system łączności, postoje, punkty meldunkowe, oraz ugrupowanie marszowe kolumny w trakcie przemieszczania. Dokumenty te zostały uzgodnione z właściwym organem zarządzania kryzysowego 16 grudnia 2025 r. i włączone do POZ dla zabytków ruchomych, co było właściwym działaniem Muzeum w tym obszarze.

(akta kontroli str. 1428, 1864-1865)

Ocena częściowa

NIK pozytywnie ocenia prawidłowość i rzetelność realizacji przez Muzeum zadań w zakresie ochrony i zabezpieczania swoich zbiorów oraz siedziby na wypadek sytuacji kryzysowych.

Muzeum, co do zasady, prawidłowo opracowało i wdrożyło wymagane przepisami prawa dokumenty i procedury w zakresie zabezpieczania i ochrony muzeum, tj. POM, Instrukcję p.poż., Instrukcję ewakuacyjną, POF oraz POZ dla zabytków nieruchomych oraz ruchomych, z wyjątkiem następujących przypadków:

- w Instrukcji p.poż. brak było zapisów określonych w § 6 pkt 1-8 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, co zostało uzupełnione jeszcze w trakcie kontroli NIK;
- POZ dla zabytków nieruchomych obowiązujący w okresie od 29 listopada 2005 r. do 21 września 2025 r. nie był w okresie objętym kontrolą corocznie aktualizowany w terminie do 31 marca roku, według stanu na 31 grudnia roku poprzedniego, lecz został zaktualizowany 31 marca 2022 r. i 12 października 2024 r., co naruszało § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków;
- w POZ dla zabytków ruchomych nie określono przybliżonych kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających oraz związanych z ukryciem i zabezpieczeniem zabytków ruchomych w obrębie Muzeum, wymaganych Instrukcją ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego, stanowiącą załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków, co

uniemożliwiło sporządzanie planów finansowych Muzeum w oparciu o ten POZ. W dokumencie tym określono również tras ewakuacji i środków transportu ze względu na podpisanie przez Muzeum listu intencyjnego w tej sprawie z inną instytucją dopiero w listopadzie 2025 r. Brakujące zapisy zostały uzupełnione przed zakończeniem czynności kontrolnych.

Dyrektor zapewnił na terenie Zamku prawidłową ochronę przeciwpożarową i ochronę fizyczną, a także zmodernizował stosowane zabezpieczenia techniczne, co przyczyniło się do wzrostu poziomu bezpieczeństwa tak dla zabytków nieruchomych, jak i ruchomych.

Jako nieprawidłowe NIK oceniła komisyjne przeglądy zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych oraz dokonywanie sprawdzenia kompletności kluczy w latach 2023 i 2024: w ich trakcie ograniczono się do kontroli zabezpieczeń mechanicznych Systemu Centralnego Otwierania Zamku, nie odnosząc się do stanu zabezpieczeń budowlanych obiektów. Było to niezgodne z wymogami § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

Jednocześnie Izba pozytywnie ocenia terminowe przeprowadzanie kontroli stanu technicznego obiektów, wymaganych art. 63 prawa budowlanego. Kontrola PINB, przeprowadzona na zlecenie NIK, również nie wykazała stanu bezpośredniego zagrożenia (zdrowia, życia lub mienia).

Dyrektor w pełni zrealizował określoną w Instrukcji ewakuacyjnej koncepcję rozśrodkowania i zabezpieczenia zbiorów Zamku [...] ¹⁰⁰, zapewniając odpowiednią przestrzeń i warunki klimatyczne do przechowywania muzealiów. Negatywnie Izba ocenia brak realizacji ww. Instrukcji w zakresie zapewnienia miejsc przechowywania muzealiów poza siedzibą Muzeum: [...] ¹⁰¹.

NIK pozytywnie ocenia sposób opracowania obowiązującej Instrukcji ewakuacyjnej, która wprowadzała do zastosowania, ponad wymogi określone przepisami, koperty ewakuacyjne, zawierające dokładny opis procesu ewakuacji muzealiów z poszczególnych sal ekspozycyjnych i magazynów.

Dyrektor podejmował działania w celu przygotowania instytucji na wypadek sytuacji kryzysowych, co polegało m.in. na powołaniu zespołu zarządzania kryzysowego, monitorowaniu na bieżąco zagrożeń oraz zapewnieniu pracownikom udziału w szkoleniach i ćwiczeniach praktycznych.

W przypadku wszystkich czterech badanych przypadków transportu muzealiów Dyrektor zapewnił prawidłowe warunki, sposób i tryb ich przenoszenia, zgodnie z rozporządzeniem w sprawie przenoszenia muzealiów, a także odpowiednią organizację ochrony zbiorów w czasie transportu, realizowaną na podstawie rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

Badanie dokumentacji czterech najcenniejszych zabytków ruchomych wykazało prawidłowe i rzetelne ewidencjonowanie oraz dokumentowanie zabytków podlegających ochronie, zgodnie z przepisami rozporządzenia w sprawie ewidencjonowania zabytków. Dokumentacja wizualna (zdjęcia papierowe, cyfrowe zdjęcia techniczne) z momentu przyjęcia obiektu była sporządzona

¹⁰⁰ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

¹⁰¹ Na podstawie art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2022 r. poz. 385) wyłączono jawność informacji w zakresie informacji służących zapewnieniu bezpieczeństwa muzealiom ze względu na ochronę przed zagrożeniem pożarowym, kradzieżą i innego rodzaju niebezpieczeństwem, które grozi zniszczeniem lub utratą zbiorów.

dla całości zbiorów muzealnych. Nieprawidłowe wykazanie w sprawozdaniu K-02 za 2024 r. liczby obiektów udostępnionych w katalogach cyfrowych - 0 zamiast 2 443 - nie miało negatywnych skutków i nie wpłynęło na ocenę kontrolowanej działalności Muzeum.

2. Wydatkowanie środków publicznych na zabezpieczenie oraz ochronę zbiorów i siedziby Muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych.

Opis stanu faktycznego

Muzeum zaplanowało oraz wykonało przychody w następujących kwotach:

w 2022 r. przychody ogółem zaplanowano w kwocie 69 829,5 tys. zł, a wykonano 69 182,0 tys. zł, z tego z dotacji podmiotowej wydatkowano 32 503,0 tys. zł (w wysokości planowanej), przychody własne 31 470,9 tys. zł (zaplanowano 31 495,5 tys. zł), z dotacji celowych 3 271,1 tys. zł (zaplanowano 3 271,2 tys. zł), ze Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa¹⁰² zaplanowane i wykonane w wysokości 1 207,5 tys. zł, z dotacji na współfinansowanie 469,9 tys. zł (zaplanowano 1 159,6 tys. zł), z Funduszu Promocji Kultury¹⁰³ 177,2 tys. zł (zaplanowano 193,0 tys. zł) oraz z pozostałych dotacji spoza sektora finansów publicznych 82,5 tys. zł (zaplanowano 0 zł);

w 2023 r. przychody ogółem zaplanowano w kwocie 98 216,2 tys. zł, a wykonano 96 983,8 tys. zł, z tego przychody własne 50 879,3 tys. zł (planowano 51 820,0 tys. zł), z dotacji podmiotowej 34 598,2 tys. zł (w wysokości planowanej), z dotacji celowych 5 730,6 tys. zł (planowano 5 738,5 tys. zł), z SKOZK 4 554,9 tys. zł (planowano 4 555,0 tys. zł), z dotacji na współfinansowanie 1 180,8 tys. zł (planowano 1 283,6 tys. zł) oraz z FPK 40,0 tys. zł (planowano 221,0 tys. zł);

w 2024 r. przychody ogółem zaplanowano w wysokości 113 695,9 tys. zł, a wykonano 110 436,3 tys. zł, z tego przychody własne 55 853,4 tys. zł (planowano 59 439,0 tys. zł), z dotacji podmiotowej 47 051,6 tys. zł (w kwocie planowanej), z dotacji celowych 4 448,9 tys. zł (planowano 4 450,0 tys. zł), z SKOZK 2 339,2 tys. zł (w wysokości planowanej), z FPK 224,9 tys. zł (zaplanowano 225,4 tys. zł), z pozostałych dotacji spoza sektora finansów publicznych 150,0 tys. zł / 166,2 tys. zł oraz z dotacji na współfinansowanie 40,8 tys. zł / 352,2 tys. zł;

w 2025 r. (wykonanie do 31 sierpnia; plan roczny) przychody ogółem zaplanowano na 111 187,1 tys. zł, a wykonano 77 860,0 tys. zł, z tego przychody własne 46 089,3 tys. zł (zaplanowano 62 172,0 tys. zł), z dotacji podmiotowej 29 156,7 tys. zł (plan: 43 239,4 tys. zł), z SKOZK 1 448,1 tys. zł (3 784,9 tys. zł) oraz z dotacji celowych 1 165,8 tys. zł (zaplanowano 1 990,8 tys. zł).

(akta kontroli str. 1377)

Wysokość planowanych i poniesionych kosztów bieżącego funkcjonowania w każdym roku objętym kontrolą, z uwzględnieniem głównych kategorii kosztowych, w tym wydatków na utrzymanie i remonty obiektów, kształtowała się następująco (w układzie: przychody planowane / przychody wykonane):

¹⁰² Dalej: SKOZK.

¹⁰³ Dalej: FPK.

w 2022 r. koszty ogółem - 66 788,0 tys. zł / 65 759,3 tys. zł, w tym: wynagrodzenia osobowe i bezosobowe - 31 822,0 tys. zł / 31 838,3 tys. zł, materiały i energia 4 219,0 tys. zł / 4 155,5 tys. zł, usługi obce - 12 696,0 tys. zł / 12 686,7 tys. zł (w tym remonty - 2 070,0 tys. zł / 2 043,4 tys. zł / i bieżące utrzymanie obiektów - 2 300,0 tys. zł / 2 231,8 tys. zł), amortyzacja 8 542,0 tys. zł / 8 570,6 tys. zł, pozostałe koszty funkcjonowania i finansowe - 2 136,0 tys. zł / 1 179,6 tys. zł;

w 2023 r. koszty ogółem - 93 727,0 tys. zł / 91 077,6 tys. zł, w tym: wynagrodzenia osobowe i bezosobowe - 40 091,0 tys. zł / 39 995,9 tys. zł, materiały i energia 5 294,0 tys. zł / 5 243,1 tys. zł, usługi obce - 22 143 tys. zł / 20 773,5 tys. zł (w tym remonty - 7 300,0 tys. zł / 7 213,2 tys. zł i bieżące utrzymanie obiektów - 1 200,0 tys. zł / 1 181,3 tys. zł), amortyzacja 12 860,0 tys. zł / 12 766,7 tys. zł, pozostałe koszty funkcjonowania i finansowe - 2 975,0 tys. zł / 3 150,8 tys. zł;

w 2024 r. koszty ogółem - 101 235,0 tys. zł / 101 062,3 tys. zł, w tym: wynagrodzenia osobowe i bezosobowe - 47 357,0 tys. zł / 47 066,5 tys. zł, materiały i energia 5 976,0 tys. zł / 5 861,3 tys. zł, usługi obce - 20 951,0 tys. zł / 19 914,5 tys. zł (w tym remonty - 7 200,0 tys. zł / 7 158,6 tys. zł i bieżące utrzymanie obiektów - 2 000,0 tys. zł / 1 912,9 tys. zł), amortyzacja 13 059,0 tys. zł / 13 060,3 tys. zł, pozostałe koszty funkcjonowania i finansowe - 2 666,0 tys. zł / 4 294,3 tys. zł;

w 2025 r. (plan na 2025 r. / wykonanie do 31 sierpnia) koszty ogółem - 109 956,0 tys. zł / 56 944,3 tys. zł, w tym: wynagrodzenia osobowe i bezosobowe wraz z pochodnymi - 50 894,0 tys. zł / 29 536,8 tys. zł, materiały i energia - 4 185,0 tys. zł / 3 289,8 tys. zł, usługi obce - 28 135,0 tys. zł / 8 751,7 tys. zł (w tym remonty - 7 043,0 tys. zł / 3 323,6 tys. zł i bieżące utrzymanie obiektów - 2 100,0 tys. zł / 995,2 tys. zł), amortyzacja 13 484,0 tys. zł / 8 077,3 tys. zł, pozostałe koszty funkcjonowania i finansowe - 1 174 tys. zł / 223,3 tys. zł.

(akta kontroli str. 1380)

Planowane oraz zrealizowane wydatki inwestycyjne Muzeum, z uwzględnieniem źródeł finansowania, kształtowały się następująco:

w 2022 r.: ogółem - 43 272,5 tys. zł / 48 077,8 tys. zł, w tym z dotacji celowej MKiDN - 25 617,0 tys. zł / 25 126,5 tys. zł, z dotacji z krajów EOG 7 356,2 tys. zł / 9 620,2 tys. zł, z FPK - 189,3 tys. zł (wykonanie w wysokości planowanej), ze środków własnych 10 101 tys. zł / 11 596,4 tys. zł, z darowizn 1 045,7 tys. zł oraz sponsoringu - 499,7 tys. zł;

w 2023 r.: ogółem - 64 368,9 tys. zł / 64 626,4 tys. zł, w tym z dotacji celowej MKiDN - 52 432,0 tys. zł / 51 857,2 tys. zł, z dotacji z krajów EOG 2 656,9 tys. zł / 2 315,7 tys. zł, ze środków własnych 9 280,0 tys. zł / 9 231,1 tys. zł oraz z darowizn 1 222,4 tys. zł;

w 2024 r.: ogółem - 45 319,6 tys. zł / 41 024, 2 tys. zł, w tym z dotacji celowej MkiDN - 29 727,6 tys. zł / 26 520,8 tys. zł, z dotacji z krajów EOG - 0 zł / 52,5 tys. zł, z FPK - 1 470,0 tys. zł (wykonanie w wysokości planowanej), ze środków własnych 14 122,0 tys. zł / 12 395,4 tys. zł oraz z darowizn 585,4 tys. zł;

w 2025 r. (plan na 2025 r. / wykonanie na 31 sierpnia): ogółem - 37 013,7 tys. zł / 17 740,3 tys. zł, w tym z dotacji celowej MKiDN - 19 941,7 tys. zł / 12 793,2 tys. zł, ze środków własnych 17 072,0 tys. zł / 3 984,9 tys. zł, z darowizn - 956,1 tys. zł oraz sponsoringu - 6,0 tys. zł.

(akta kontroli str. 1378)

Planowane oraz zrealizowane wydatki na zabezpieczenie i ochronę Muzeum, w tym na wypadek sytuacji kryzysowych, z uwzględnieniem źródeł finansowania, kształtowały się następująco:

w 2022: ogółem - 4 022,6 tys. zł / 3 982,4 tys. zł, z tego ze środków własnych 55,0 tys. zł / 36,4 tys. zł oraz z dotacji celowej inwestycyjnej - 3 967,6 tys. zł / 3 945,9 tys. zł, na następujące cele: modernizację systemów bezpieczeństwa i instalacji elektrycznej ZKnW - 2 235,8 tys. zł / 2 220,3 tys. zł oraz modernizację ochrony p.poż. w ZKnW - 1 731,8 tys. zł / 1 725,6 tys. zł;

w 2023 r.: ogółem - 4 639,5 tys. zł / 4 591,8 tys. zł, z tego ze środków własnych 239,5 tys. zł / 211,2 tys. zł oraz z dotacji celowej inwestycyjnej - 4 400,0 tys. zł / 4 380,6 tys. zł, na następujące cele: modernizację systemów bezpieczeństwa i instalacji elektrycznej ZKnW - 2 000,0 tys. zł / 1 980,6 tys. zł oraz bezpieczeństwo cyfrowe 2 400,0 tys. zł (wydatki w planowanej wysokości);

w 2024 r.: ogółem - 8 401,6 tys. zł / 5 172,4 tys. zł, z tego ze środków własnych 200,6 tys. zł / 178,2 tys. zł oraz z dotacji celowej inwestycyjnej - 8 001,0 tys. zł / 4 794,2 tys. zł, na następujące cele: modernizację systemów bezpieczeństwa i instalacji elektrycznej ZKnW - 3 001,0 tys. zł / 2 999,2 tys. zł oraz na bezpieczeństwo cyfrowe 5 000,0 tys. zł / 1 795,0 tys. zł;

w 2025 r. (plan na 2025 r. / wstępne wykonanie na 21 listopada): ogółem - 3 247,0 tys. zł. / 3 226,8 tys. zł, z tego ze środków własnych 60,0 tys. zł / 39,8 tys. zł oraz z dotacji celowej inwestycyjnej - 3 187,0 tys. zł (wydatki w planowanej wysokości), w całości na utworzenie cyfrowego zaplecza technologicznego dla archiwum Muzeum.

(akta kontroli str. 1379)

W sprawie wydatkowania w 2024 r. jedynie 1 795 tys. zł (35,9%) z planowanych 5 000 tys. zł środków z dotacji celowej na bezpieczeństwo cyfrowe Dyrektor wyjaśnił m.in., że było to spowodowane późnym uruchomieniem środków i nierozstrzygnięciem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w terminie pozwalającym na wykorzystanie dotacji w 2024 r., co z kolei wiązało się z zaskarżeniem czynności wyboru oferty do Krajowej Izby Odwoławczej i nierozstrzygnięciem odwołania przez ten organ w ustawowym terminie. Umowa, w ramach tego samego postępowania, została zawarta we wrześniu 2025 roku, a źródło finansowania stanowiła przyznana dotacja.

(akta kontroli str. 1450-1454)

W okresie objętym kontrolą Muzeum nie wydatkowało środków publicznych w związku z udzieloną stronie ukraińskiej – po inwazji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę – pomocą w zakresie ochrony dóbr kultury, w szczególności dziedzictwa polskiego oraz polsko-ukraińskiego znajdującego się na terenie Ukrainy.

(akta kontroli str. 1381)

W sprawie niepełnej realizacji w 2024 r. kwoty wydatków z dotacji celowej na bezpieczeństwo cyfrowe (plan 5 000 tys. zł / wykonanie 1 795 tys. zł.) Dyrektor wyjaśnił m.in., że wynikało to z nierozstrzygnięcia postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w terminie pozwalającym na wykorzystanie dotacji w 2024 r., co z kolei wiązało się z zaskarżeniem czynności wyboru oferty do Krajowej Izby Odwoławczej i nierozstrzygnięciem odwołania przez ten organ w ustawowym terminie. ZKN-PZS prowadził w trybie przetargu nieograniczonego postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego, którego przedmiotem była dostawa, zainstalowanie i uruchomienie obiektowo plikowego systemu przetwarzania danych w ramach modernizacji infrastruktury przechowywania danych. Przedmiot zamówienia, czyli wysoce skomplikowany komponent cyfrowego archiwum, wymagał sporządzenia precyzyjnego opisu. W tym celu,

szeroko weryfikowana była oferta rynkowa, która, co trzeba zaznaczyć, stale się zmienia z uwagi na postęp technologiczny. Opis został ostatecznie sformułowany we wrześniu 2024 r. i na początku października postępowanie zostało ogłoszone. Kwota, jaką Zamek zamierzał przeznaczyć na sfinansowanie tego zamówienia, wynosiła 3 874 500,00 zł brutto. W dniu 29 listopada 2024 r. dokonany został wybór najkorzystniejszej oferty (z ceną 3 920 010,00 zł). Od tej czynności w dniu 06 grudnia 2024 r. wniesione zostało odwołanie do Prezesa Krajowej Izby Odwoławczej. Stosownie do dyspozycji art. 544 ust 1 Ustawy Prawo zamówień publicznych KIO rozpoznaje odwołanie w terminie 15 dni od dnia jego doręczenia Prezesowi Izby. Pismem z dnia 13 grudnia 2024 r. ZKnW zwrócił się z wnioskiem o wyznaczenie terminu posiedzenia KIO w możliwie najkrótszym czasie. W dniu 16 grudnia 2024 r. ZKnW złożył do Prezesa Krajowej Izby Odwoławczej w trybie wskazanym w art. 578 ust 1 Ustawy Prawo zamówień publicznych wnioszek o uchylenie zakazu zwarcia umowy. Postanowieniem z dnia 23 grudnia 2024 r., znak KIO/W 45/24 (przesłanym w dniu 03 stycznia 2025 r.) KIO odmówiła uchylenia tego zakazu. Z motywów tego postanowienia wynika, że Izba uznała, że brak możliwości wykorzystania dotacji nie stanowi wystarczającej podstawy dla uchylenia zakazu zawarcia umowy. [...] Niewykorzystana suma dotacji została zwrócona. Zadanie zostało zrealizowane w roku 2025. [...] KIO wyrokiem z 7 stycznia 2025 r. oddaliła odwołanie. [...] umowa, w ramach tego samego postępowania, została zawarta we wrześniu 2025 roku, a źródło finansowania stanowiła przyznana dotacja.

(akta kontroli str. 1450-1454)

Zarządzeniami Dyrektora z 12 października 2021 r., 30 września 2022 r., 29 września 2023 r. i 27 września 2024 r. w sprawie sporządzania planów na kolejny rok, kierownicy poszczególnych komórek organizacyjnych Muzeum zostali zobowiązani do przygotowania trzech¹⁰⁴ zapotrzebowań: merytoryczno-finansowego (obejmującego wszystkie koszty funkcjonowania danej komórki¹⁰⁵, wewnętrznego oraz planowanych inwestycji.

(akta kontroli str. 1362-1369)

Dyrektor zwrócił się 5 lipca 2022 r. do MKiDN o zwiększenie dotacji podmiotowej dla Muzeum o 1 720,0 zł, w tym 465 tys. zł na zapewnienie bezpieczeństwa zbiorów na wypadek zagrożenia wojną (materiały i środki do zabezpieczenia obiektów na czas transportu, kontenery transportowe, adaptacja i wyposażenie pomieszczeń przeznaczonych do relokacji zbiorów, sprzęt i materiały do działań ratunkowo-ewakuacyjnych). Na pismo to Muzeum nie otrzymało odpowiedzi.

(akta kontroli str. 1339-1340, 1429)

Dyrektor zwrócił się 31 marca 2023 r. do MKiDN o zwiększenie dotacji podmiotowej dla Muzeum o kwotę 441 tys. zł z przeznaczeniem na zapewnienie bezpieczeństwa zbiorów na wypadek zagrożenia wojną, w szczególności na: stworzenie i utrzymanie zapasu materiałów i środków do przygotowania zbiorów do transportu i relokacji w inne miejsca (46 tys. zł), wykonania dedykowanych skrzyń transportowych do bezpiecznego przewozu i przechowywania najcenniejszych obiektów (300 tys. zł), przygotowania i wyposażenia pomieszczeń zastępczych do czasowego składowania zbiorów w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa (50 tys. zł), ochrony

¹⁰⁴ Dwa na 2022 r.: merytoryczno-finansowe oraz zapotrzebowanie wewnętrzne.

¹⁰⁵ Szczegóły planowania tych kosztów opisane w treści zarządzeń.

zdrowia życia i ludzi oraz stworzenie własnego potencjału działań ratunkowo-ewakuacyjnych (45 tys. zł), zapewnienia funkcjonowania instytucji w warunkach krytycznych.

Na pismo to Muzeum otrzymało z MKiDN dwie odpowiedzi odmowne: 2 czerwca 2023 r. od Dyrektora Departamentu Finansowego i 19 czerwca 2023 r. - od Dyrektora Departamentu Dziedzictwa Kulturowego.

(akta kontroli str. 1341-1344)

Dyrektor zwrócił się 18 czerwca 2024 r. do MKiDN o zwiększenie dotacji podmiotowej dla Muzeum o kwotę 240 tys. zł z przeznaczeniem na zapewnienie bezpieczeństwa zbiorów na wypadek konfliktu zbrojnego, wskazując na niewystarczającą wysokość środków w latach poprzednich. Wnioskowana kwota w wysokości 240 tys. zł miała zostać przeznaczona na zakup materiałów i środków do zabezpieczania obiektów na czas transportu i składowania w bezpiecznych lokalizacjach (30 tys. zł), adaptacji i wyposażenia pomieszczeń do czasowego składowania zbiorów w granicach obiektu (50 tys. zł), kontenery magazynowe i transportowe dedykowane dla najcenniejszych obiektów (120 tys. zł) oraz sprzęt i materiały do działań ratunkowo-ewakuacyjnych (40 tys. zł).

MKiDN 31 lipca 2024 r. poinformowało Muzeum o przyznaniu na wnioskowany cel 200 tys. zł.

(akta kontroli str. 1345-1352, 1488-1489)

Dyrektor wyjaśnił m.in., że planowanie wydatków na zabezpieczenie zbiorów opierało się na połączeniu: obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów i wytycznych dotyczących planów ochrony zabytków oraz muzeów, ocen stanu technicznego obiektu, zgłoszeń właściwych komórek organizacyjnych (działu inwestycji i remontów, działu eksploatacji, specjalista ds. zabezpieczeń pożarowych) oraz rekomendacji konserwatorów. [...] Część planów inwestycyjnych były ujęta w Programie Działania ZKnW na pięcioletnią kadencję od 3 stycznia 2020 r. do 2 stycznia 2025 r. [...] W efekcie analiz potrzeb wynikających z POZ, sporządzano i zgłaszano do planów finansowych na kolejne lata kwoty, które wydzielano na specjalnie utworzoną pozycję w budżecie instytucji pn. Zabezpieczenie zbiorów. [...]

Na planowanie i realizację wydatków na cele zabezpieczenia zbiorów, w latach 2022 – 2025, miały wpływ prace Grupy Kierowania Zabezpieczeniem Zbiorów [...] która bieżąco analizując potrzeby, wskazywała rozwiązania i potrzeby skutkujące wydatkami na najbardziej potrzebne materiały, sprzęt i prace remontowe lub adaptacyjne. [...]

(akta kontroli str. 1398-1409)

Do kontroli wytypowane zostały następujące umowy o dotację celową na realizację zadań w zakresie zabezpieczenia i ochrony Muzeum, zawarte z MKiDN w okresie objętym kontrolą:

- z 16 lutego 2022 r. nr 25/DF-V/EK/2022 na zadania: Modernizacja systemów bezpieczeństwa i instalacji elektrycznych Zamku Królewskiego na Wawelu na kwotę 2 235,8 tys. zł oraz Modernizacja systemów ochrony pożarowej w Zamku Królewskim na Wawelu na kwotę 1 731,8 tys. zł;
- z 24 lutego 2023 r. nr 54/DF-V/EK/2023 na zadanie: Bezpieczeństwo cyfrowe Zamku Królewskiego na Wawelu na kwotę 2 400,0 tys. zł;
- z 24 lutego 2023 r. nr 55/DF-V/EK/2023 na zadanie: Modernizacja systemów bezpieczeństwa i instalacji elektrycznych Zamku Królewskiego na Wawelu na kwotę 2 000,0 tys. zł;

- z 12 lutego 2024 r. nr 76/DF-V/EK/2024 na zadanie: Modernizacja systemów bezpieczeństwa i instalacji elektrycznych na kwotę 3 001,0 tys. zł.

(akta kontroli str. 1370)

W wyniku badania prawidłowości wykorzystania przez Muzeum czterech wybranych dotacji celowych w kwocie 11 768,6 tys. zł przyznanych przez Ministra na realizację zadań związanych z zabezpieczeniem i ochroną Muzeum stwierdzono, że zostały one wydatkowane zgodnie z przeznaczeniem określonym w umowie, a poniesione koszty były kwalifikowane. Dla realizowanych zadań prowadzono wyodrębnioną ewidencję księgową. Przekazane dowody księgowe zgodne były z rzeczywistym przebiegiem operacji gospodarczej oraz opatrzone klauzulą o płatności ze środków finansowych MKiDN, wymaganą w umowie dotacji. Zrealizowane inwestycje były zgodne z odpowiednimi Programami inwestycji złożonymi do MKiDN. Sprawozdania z rozliczenia dotacji przekazano do MKiDN w terminie wynikającym z umowy dotacji. Muzeum na realizację ww. czterech umów dotacji wykorzystało 11 725,8 tys. zł, tj. 99,6% przyznanych oraz 100% przekazanych przez MKiDN środków finansowych. Różnica między kwotą przyznanych dotacji a wydatkowaną wyniosła 42,8 tys. zł i wynikała z powstałych oszczędności w realizacji zadań.

(akta kontroli str. 1466-1857)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie [nie stwierdzono nieprawidłowości](#).

Ocena częściowa

NIK pozytywnie ocenia prawidłowość oraz rzetelność planowania oraz wykorzystania przez Muzeum środków publicznych na zabezpieczanie oraz ochronę swoich zbiorów i siedziby na wypadek sytuacji kryzysowych.

Proces planowania odbywał się w sposób na ogół rzetelny, w oparciu o zidentyfikowane potrzeby Muzeum, jednakże w zakresie kosztów wykonania prac przygotowawczo-zabezpieczających oraz kosztów związanych z ukryciem i zabezpieczeniem zabytków ruchomych w obrębie nieruchomości Muzeum nie był powiązany z POZ dla zabytków ruchomych z powodu nie wyszczególnienia w nim ww. kosztów. Dyrektor aktywnie występował do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o zwiększenie dotacji podmiotowej na zabezpieczenie muzealiów w przypadku konieczności ich ewakuacji oraz na przystosowanie MTP do ich przechowywania, co jednak - z przyczyn niezależnych od ZKnW-PZS - nie zawsze było skuteczne.

Środki własne oraz otrzymane od Ministra, w tym w ramach czterech badanych dotacji celowych na łączną kwotę 11 768,6 tys. zł, zostały wydatkowane zgodnie z przeznaczeniem na modernizację systemów bezpieczeństwa i instalacji elektrycznych Zamku oraz jego bezpieczeństwo cyfrowe. Muzeum prawidłowo i terminowo rozliczyło środki dotacji uzyskane od Organizatora.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

1. Przesłanie do Głównego Urzędu Statystycznego korekty sprawozdania K-02 za 2024 r. w zakresie liczby obiektów zdigitalizowanych - udostępnionych w katalogach cyfrowych.
2. Dokumentowanie prac związanych z przebudową i konserwacją zabezpieczeń elektronicznych w Muzeum w formie określonej w treści § 16 rozporządzenia o zabezpieczaniu zbiorów muzeum.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Najwyższej Izby Kontroli Delegatura w Krakowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych i wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań. Zgodnie z art. 98 ustawy o NIK, kto nie informuje bądź niezgodnie z prawdą informuje o wykonaniu wniosków pokontrolnych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Kraków, dnia 19 grudnia 2025 r.

Kontroler

Wojciech Zdasień

gł. specjalista k.p.

[podpis/podpisano elektronicznie]

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Krakowie

Dyrektor

z up.

Wicedyrektor Delegatury

Jacek Stankiewicz

[podpis/podpisano elektronicznie]